№ 289 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 29 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ

1909

ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 29 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ № 289

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆօն № 228.

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1910 ԹՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(38-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, 11 ամսվանը նոյնպէս 10 ր., 10 ամսվանը՝ 9 ր., 9 ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 ր., 7 և 6 ամսվանը՝ 6 ր., 5 ամսվանը՝ 5 ր., 4 ամսվանը՝ 4 ր., 3 ամսվանը՝ 3 ր., 1 ամսվանը՝ 80 կ. և 20 կ. պօստի ծախք:

Ամերիկայի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դօլլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ:

Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և մինոյն ժամանակ 40 կ. նամականիշ:

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով ստեղծվում են մի շարք տեխնիքական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեանը հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ: Հին բաժանորդներից խնդրվում է կպցնել փոխադր. բլանկի վրա նախկին տպագրված հասցէն իր վրա ունեցած համարով:

Մեր հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան Խորհուրդը

հրաւիրում է պ. պ. անդամներին երկրորդ անգամ նշանակված

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ,

որը կայանալու է չորեքշաբթի, դեկտեմբերի 30-ին, երկոյեան ժամը 6 1/2-ին Ընկերութեան դահլիճում, Արաս-Աբադեան հրապ., սեփ. տ. № 7. (Абасъ-Абадская пл. с. д. № 7)

Զբաղման առարկաներն են.

1) Կենտրոնի և ճիւղերի 1910 թ. նախահաշիւների քննութիւնը և հաստատումը:
2) Զեկուցումն Ա. Պօղոսեանի նուիրաբերած գումարի մասին:
3) Առաջարկութիւն Ա. Պօղոսեանին ընտրել Ընկ. պատուաւոր անդամ:

Այս ժողովը կը կայանայ քանի անդամ որ ներկայ լինի:

(Ե. Հ.) (տռ.) 1395. 2—1

Երեքշաբթի, դեկտեմբերի 29-ին

Արտիստական Ընկերութեան դահլիճում կը կայանայ

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Յօգուտ Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան

I

Կը ներկայացվի հայերէն լեզուով

«ՊԱՇՏՕՆՈՒՄ ԽՈՒՄՓԱԼՆ Է»

Կօմ. 1 գործ., հեղ. Դեննի, թարգմ. Աւետեանի:

II

Ռուսերէն լեզուով

„ՅԱՆԿԱԼԻՆ ԵՒ ԱՆՍՊԱՍԵԼԻՆ“

Կոմ. 1 գործ., հեղ. Վիկտոր Ռըշկովի:

Բարեհաճ մասնակցութեամբ տ. տ. Ա. Գ. Մօրօզովայի, Վ. Ա. Մամուլեանի, Մ. Մ. Տրօպպի, Մ. Վ. Տերսինսկայի և պ. պ. Ի. Ա. Բարմասովի, Ա. Մ. Բիրոնի, Վ. Ա. Եզեկեանի, Վ. Ֆ. Օտրադինսկիի, Ա. Մ. Տէր-Օհանեանի և Օ. Ա. Սեւումեանի:

Ներկայացումից յետոյ ՊԱՐԵՐ:

«Լեզգինկա» և հայերէն պարերից «ռանգի» կամ «ուզունդարա»: Ամենալաւ պարողին կը տրվի պրիզ:

Վիճակախաղի փոխարէն խաղացվելու է 10 արժէքաւոր իր: Պտի-շվօ, գնդակների կռիւ, խօսող ծաղիկներ և այլն:

Երեկոյթում սարքված կը լինի հնութիւնների և հաղւագիւտ իրերի թանգարան՝ հետաքրքրաշարժ ժողովածու, որ ցոյց կը տրվի միայն մի անգամ:

Մուտքը՝ 2 ր. 20 կ., թանգարանի մուտքը՝ 10 կ.:

Ուսուցիչ-ուսուցչուհիների և ուսանողների համար մուտքը 1 ր. 10 կ.:

Սկիզբը երեկոյեան ժամը 9-ին:

Երեկոյթի կառավարիչուհի՝ Իշխ. Մ. Թումանեան

Տոմսակները ծախվում են Ընկ. գրասենեակում՝ Абасъ-Абадская пл. № 7.

(տռ.) (20, 29) 1267. 5—5

Թիֆլիսի Ժողովարան

Երեքշաբթի, դեկտեմբերի 29-ին

տեղի կունենայ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՄԵՐԳ լարանուագ երաժշտախմբի պ. Գիդաշենկօյի ղեկավարութեամբ:

◇ ՍԱԶԱՆԴԱՐՆԵՐ ◇

Համերգից յետոյ եւրօպական և ասիական

ՊԱՐԵՐ

Հիւրերը թոյլատրվում են ընդհանուր հիմունքների համաձայն՝ 1 րուբլի վճարով:

Սկիզբը երեկ. ժամը 9-ին:

(տռ) 1397. 1—1

Թիֆլիսի Ժողովարան

Հինգշաբթի, դեկտեմբերի 31-ին, պ. պ. անդամների, կանդիդատների, նրանց ընտանիքների և հիւրերի համար կը սարքվի

ԴԻՄԱԿՈՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ-ՏԱՐՈՒՆ

Ընդհանուր ընթրիք՝ 1 ր. 20 կ. վճարով:

Ընթրիքին կը նուագեն լարանուագ երաժշտախումբը և սազանդարները:

Հիւրերը՝ անդամների առաջարկութեամբ՝ վճարում են մուտքի համար 50 կ.:

(Ե. Հ.) (տռ.) 1398. 2—1

ԲԺԻՇԿ

Գ. Յ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

Ներքին և վիրաբուժական (խիրուրգ.) հիւանդութիւններ.

Ընդունելութիւնը (առաւօտեան ժ. 11—1. (երեկոյեան ժ. 5—7.

Երևանեան հրապարակ—Պուշկինսկ. փ., № 1.

(Ե. Հ. Կ.) (տռ.) 1045. 100—43

ՈՂՋՈՒՆՈՒՄ ԵՆՔ

Ողջունում ենք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի նոր արձակած կոնդակը, որով օրինականացնում է աշխարհաբար լեզուի գործածութիւնը ազգային-եկեղեցական բոլոր հաստատութիւններին մէջ, ինչպէս հաղորդում է մեզ Էջմիածնի մեր թղթակիցը:

Հայրապետական կոնդակը, որ կը մնայ պատմութեան մէջ Մատթէոս II Կաթողիկոսի ակտերից ամենազգալին և նշանաւորագոյնը, պատուիրում է այսուհետև սինօդի, կաթողիկոսական դիւանի, կօնսիստօրիաների, հոգևոր ատեանների և թեմական դպրոցների վարչութիւնների մէջ բոլոր գրագրութիւնը կատարել ժողովրդին հասկանալի աշխարհաբարով: Բացառութիւն պէտք է կազմեն միայն կաթողիկոսական կոնդակները և երդմնագիրները:

Այս տնօրէնութիւնը նշանաւոր է երկու տեսակէտով: Վաղուց հայ իրականութիւնը, ժողովրդի կենսական պահանջները հրապարակի վրա են դրել և հերթական են դարձրել աշխարհաբարի գործածութիւնը, իբրև արդէն քաղաքացիական իրաւունք ստացած լեզուի: Վաղուց արդէն հրամայողական պահանջ է դրվել ժողովրդի հետ խօսել նրան հասկանալի, մատչելի լեզուով, բայց մեր եկեղեցական հաստատութիւնները շարունակում էին ամենայն յամառութեամբ խօսել հայ ժողովրդի, նոյն իսկ գիւղական անգրագէտ, ագէտ ժողովրդի հետ մի լեզուով, որ նրանք համարում էին գրաբար, բայց իսկապէս կարելի էր համարել եզոպոսեան լեզու, որովհետև մեր սինօդի, կօնսիստօրիաների և հոգևոր ատեանների գործածած պաշտօնական լեզուն գրաբար էր միայն ըստ ձևի, բայց ըստ էութեան նա մի աղճատված, յօշոտված և խառնիճաղանճ լեզու էր, աղաւաղումն և շատ յոռի աղաւաղումն մեր նախնեաց հիանալի գրաբարի: Նա գրաբար չէր, այլ մի վանդալական, եզոպոսական լեզու, մի խառնուրդ աշխարհաբարի և գրաբարի, որ ժողովուրդը նոյնպէս չէր հասկանում, ինչպէս և իսկական գրաբարը:

Մատթէոս Կաթողիկոսի կոնդակը գալիս է վերջ դնելու այդ վանդալականութեանը և նուիրագործելու այն մեծ սկզբունքը, վաղուց ճանաչված և քարոզված սկզբունքը, թէ ժողովրդի հետ պէտք է խօսել իրան հասկանալի լեզուով, իսկ ժողովրդի համար հասկանալին՝ մաքուր, պարզ աշխարհաբարն է և ոչ գրաբարը, այն ևս աղճատված, աղաւաղված գրաբարը:

Ողջունելով հայրապետական այդ նշանաւոր տնօրէնութիւնը, որ ցոյց է տալիս, թէ ներկայ Հայրապետը, իբրև ժողովրդական մարդ և ժողովրդապետ, գիտէ բաւարարութիւն տալ հասունացած խնդիրներին, մենք յոյս ենք տածում, որ աշխարհաբար լեզուի գործածութեան կարգադրութիւնից յետոյ կը գայ և միւս աւելի նշանաւոր, աւելի հասունացած և աւելի մեծ պահանջ դարձած կարգադրութիւնը—տալ հայ ժողովրդի ձեռքը Աւետարանը աշխարհաբար:

Հ. Առաքելեան

ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄԱՆՋՈՒՐԻԱՅՈՒՄ

Պետերբուրգ, 27 դեկտեմբերի

Պետերբուրգի Հեռագրական Գործակալութիւնը տեղեկութիւն է ստացել, որ Միացեալ-Նահանգների կառավարութիւնը դիմեց պետութիւններին մի յիշատակագրով, որի մէջ առաջարկում է, երկաթուղային հարցը լուծելու նպատակով Մանջուրիայում, ամբողջ մանջուրական երկաթուղային ցանցի առևտրական չէզոքացման նախագիծը:

Այդ պլանի համաձայն, Մանջուրիայի թէ գոյութիւն ունեցող և թէ կառուցվելիք բոլոր երկաթուղիները չինական կառավարութեան սեփականութիւն կը լինեն, բայց կը գտնվեն միջազգային կօնտրօլի ներքոյ, որի մէջ իւրաքանչիւր պետութեան ազդեցութեան աստիճանը կորոշվի այն մասնակցութեան չափով, որ նա կունենայ Չինաստանի համար անհրաժեշտ փոխառութեան մէջ՝ այդ ձեռնարկութիւնը իրագործելու համար:

Այդ պլանը իր ամբողջ ծաւալով իրագործելու անհնարաւորութեան դէպքում, ամերիկական կառավարութիւնը առաջարկում է պետութիւններին մասնակցել ամերիկական և անգլիական դրամատէրերի Ցզինչժօու-Տսօտնանֆու-Ցիցիկար-Այգուն գծին ֆինանսներ մատակարարելու գործին, այնպէս որ ապագայում այդ նպատակի համար կազմակերպված միջազգային սինդիկատը յանձն կառնէր նոյնպէս բոլոր երկաթուղիների կառուցումը Մանջուրիայում և այս կամ այն այնտեղ գոյութիւն ունեցող գծերի գնումը:

Այդ առաջարկութիւնները այժմ ռուսաց կառավարութեան մանրակրկիտ ուսումնասիրութեան և քննութեան առարկայ են: (Հ. Գ.)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տուրին, 27 դեկտեմբերի

Առևտրա-արդիւնաբերական գործիչները Կայսրին ուղարկեցին նկարչական ալբոմ ի յիշատակ Իտալիա այցելելուն: Ուղերձի տակ ստորագրել են 5000 հոգի, որոնց թւումն են 24 սենատօրներ, 14 պատգամաւորներ, երեք նախկին մինիստրներ, քաղաքապետը, գեներալներ, օֆիցերներ և բարձր հասարակութեան ներկայացուցիչներ: (Հ. Գ.)

Ստաւրօպօլ, 27 դեկտեմբերի

Ազնուականութիւնը ստացաւ հետևեալ հեռագիր-պատասխանը. «Շնորհակալ եմ Ստաւրօպօլի ազնուականութիւնից աղօթքների և Ինձ յայտնված ամենահաւատարիմ զգացմունքների համար: ՆԻԿՕԼԱՅ»: (Հ. Գ.)

Պետերբուրգ, 27 դեկտեմբերի

Հարբեցողութեան դէմ կռւող համառուսական համագումարի անդամների համար երեկոյեան, դումայի դահլիճում, տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր ժողով: Կառավարութիւնը նպաստ է տուել 10,000 ր., քաղաքային վարչութիւնը՝ 1000 ր.: (Հ. Գ.)

Պետերբուրգ, 27 դեկտեմբերի

Երէկ երեկոյեան վախճանվեց երաժշտագէտ Բլէյմանը: (Հ. Գ.)

Մօսկվա, 27 դեկտեմբերի

Բնագէտների և բժիշկների համագումարին մասնակցելու եկել են 420 ներկայացուցիչներ, որոնց թւում շատ ականաւոր գիտնականներ Ռուսաստանի բոլոր կողմերից: (Հ. Գ.)

Հէլսինգֆօրս, 26 դեկտեմբերի

Աբօյի հօֆգերիխտը և միւս ատեանները սկսեցին ստանալ գերբօվի տուրք չը վճարված թղթեր: Այդ առիթով «Նիւա-Պրեսէն» լրագիրն ասում է. «Այս միջադէպն առիթ է տալիս մեր ժողովրդին և երկրի օրինական իշխանութիւններին ամենաեռանդուն բողոք բարձրացնել օրինական հողի վրա: Մեր իշխանութիւնների և մասնաւոր անձանց պարտականութիւնն է անսասան պահպանել մեր ժողովրդին շնորհված օրինական իրաւունքները»: (Հ. Գ.)

Հէլսինգֆօրս, 26 դեկտեմբերի

Ֆիննական բոլոր լրագիրները, բացի «Ուսի-Սուօմէտար»-ից, չեն ջատագովում այն միտքը, թէ պէտք է դիմադրութիւն ցոյց տալ գերբային տուրքի հարցին: (Հ. Գ.)

Հէլսինգֆօրս, 27 դեկտեմբերի

«Հէլսինինսանօմար» լրագիրը հաղորդում է, որ ոմն առևտրական միջնորդ Շրեդէր խոստովանել է, որ նրա միջոցով է եղել երկիր մացված զէնքերի մի մասը: Շրեդէրին հասցէագրված չորս արկղ զէնքերը պահվում են մաքսատանը: (Հ. Գ.)

Հէլսինգֆօրս, 27 դեկտեմբերի

Երէկ Աբօյի հօֆգերիխտը արտակարգ նիստում վճռեց ձայների մեծամասնութեամբ թղթերը տալ առանց գերբային տուրքի: (Հ. Գ.)

Կիեվ, 27 դեկտեմբերի

Ումանում կատաղած շունը կծեց արհեստաւորաց դպրոցի 35 աշակերտներին և վարժուհուն: Դպրոցը փակ է: (Հ. Գ.)

Լոնդօն, 27 դեկտեմբերի

Անցեալ շաբաթվայ ընթացքում Անգլիայում տեղի ունեցան մօտ 20 հազար ընտրողական ժողովներ: (Հ. Գ.)

Բուդապեշտ, 26 դեկտեմբերի

Լուկաչի հետ խորհրդակցելիս, Իւստը այն հարցին, թէ արդեօք կը համաձայնի՞ նրա կուսակցութիւնը ընդունել ժամանակաւոր բիւջէն, պատասխանեց, որ իր կուսակցութիւնը համաձայն կը լինի ընդունել բիւջէն միմիայն այնպիսի կառավարութեան օրօք, որի ծրագիրը յայտնի կը լինի կուսակցութեանը և որպիսին կը վայելէ նրա վստահութիւնը: (Հ. Գ.)

Վաշինգտօն, 27 դեկտեմբերի

Նախագահ Տաֆտ՝ կոնգրէսին ուղարկված թղթի մէջ խորհուրդ է տալիս առանձին դատաստանական պալատի հիմնարկութիւնը առևտրական գործերի վերաբերմամբ՝ երկաթուղային վէճերի քննութեան համար Միացեալ-Նահանգների մէջ: (Հ. Գ.)

Լոնդօն, 27 դեկտեմբերի

Ռէյտէրի գործակալութեան Տօկիօյի թղթակիցը հաղորդում է դեկտ. 1-ից, որ լրագիրները եռանդով քննում են Կորէայի միացման հարցը: Այդ առիթով Սէուլի «Իլչինխա» ընկերութեան մշակած խնդրագիրը յանձնվեց Կորէայի կայսրին և եապօնական մինիստր-նախագահին: Ապա այլևս ընթացք չը տրվեց այդ խնդրագրին, բայց այն լուրջ նշանակութիւնը, որպիսին տալիս է նրան եապօնական մամուլը, կարող է այն ենթադրութիւնը ծնել, որ այդ քայլն աւելի խորհրդաւոր է: Սակայն կարելի է ասել, որ եապօնական կառավարութիւնը բնաւ նպատակ չունի միացնել Կորէան: Ցիշեալ կառավարութիւնը շարունակում է վարել ժարկից Իտօյի քաղաքականութիւնը: Ընդհանուր առմամբ հասարակական կարծիքը չէ համակրում միացմանը:

Եապօնական կառավարութիւնը մտադիր է Պորտ-Արտուրում բանալ պորտօ-ֆրանկօ: (Հ. Գ.)

Պարիզ, 26 դեկտեմբերի

Տունիսից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, նրանից յետոյ, երբ թիւրքաց իշխանութիւնները Տրիպոլիսում խաղաղասիրական վստահացումներ տուին, սահմանային միջադէպը համարվում է սպառված: (Հ. Գ.)

Պարիզ. — Ֆրանսիական նաւատորմի այցը Անտիվարի եղաւ Իտալիայի, Ֆրանսիայի և Ռուսաստանի փոխադարձ համաձայնութեամբ: («Б.»)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Թէհրան, 27 դեկտեմբերի

Մինիստրների կաբինէտը մէջլիսի արտակարգ նիստում առաջարկեց գինեթափ անել ֆէդայիներին այն պայմանով, որպէսզի ցանկացողները կարող լինեն մտնել նոր կազմակերպվող կանոնաւոր զօրքի մէջ:

Պալատի մինիստր նշանակվեց ֆինանսների նախկին մինիստր Մուստաֆէ-ուլ-Մեմալիքը: Գիլանի նոր նշանակված նահանգապետ Մօիր-ուլ-Մեմալիքը հրաժարվեց գնալ Րաշտ: (Հ. Գ.)

Ղազվին.—Ռուս կօզակների հետ պատահած թիւրիմացութիւնների պատճառով բազարները փակվեցին, առևտրականները աշխատելուց դադարեցին, ազգաբնակութիւնը դիմեց Թէհրան բողոքներով: Կառավարութիւնը միջոցներ է ձեռք առնում թիւրիմացութիւններին վերջ դնելու: («Б.»)

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Կ. Պօլիս, 27 դեկտեմբերի

Նկաւ Հակկը-բէյը, որ յանձն է առել կաբինէտ կազմել: Հանդիպեցին հրաժարական տուած կաբինէտի անդամները, գեներալիսիմուս Մահմուդ-Շեվքէթ փաշան, երկու պալատների պատգամաւորութիւնները, ռուսաց և իտալական դեսպանատների առաջին թարգմանները, համալսարանի պրօֆէսօրները և 500 ուսանողների պատգամաւորութիւնը համալսարանական դրօշակով: Դրված էր պատուաւոր պա-

հակախումբ երկու նուազախմբերով. ներկայ էր ժողովրդի հոծ բազմութիւն, որ ամբողջ 2 ժամ սպասում էր ձիւնախառն փոթորկի ժամանակ: Գնացքը ողջունեցին սահմանադրութեան երգով, ուսանողներն արտասանեցին տաք ճառեր:

Հակկը-բէյը գնաց պալատ:

Եթէ Հակկը-բէյը մեծ վէզիր դառնայ, դա կը նշանակէ միացնել պարլամենտի երիտասարդ-թիւրքերի մեծամասնութեանը: (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Գանձակ, 25 դեկտեմբերի

Թիֆլիսի կօնսիստօրիայի նախանդամ Եփրեմ վարդապետը, որ եկել է տեղս մի քանի գործերի քննութեամբ, կիրակի, դեկտ. 20-ին, ս. Յովհաննէս եկեղեցում, պատարագից յետոյ բեմ բարձրանալով մի քառորդ ժամի չափ խօսեց. նա Թեմ. առաջնորդի կողմից ժողովրդին ողջոյն տալուց յետոյ յիշեցրեց, որ համաձայն Վեհափառ Կաթողիկոսի կոնդակի և յանձնարարութեան առաջնորդի՝ պարտաւորութիւն ունի հրաւէր կարդալու գանձակեցիներին, կեանք և հոգի ներշնչելու Գանձակում մի ժամանակ գոյութիւն ունեցող, իսկ այժմս մեռած աղքատանոցի գոյութեան, և իջնելով բեմից ժողով կայացնելով եկեղեցում, սկսեց ցուցակագրել ներկայ եղողներին, որ ընդամենը 89 հոգի էին. ժողովականների խնդրանօք հայր սուրբը կարդաց Վեհափառի կոնդակը, որ պատուիրում է Թեմական առաջնորդ Գարեգին արքեպիսկոպոսին միջոց գործ դնել աղքատանոցի վերաբացվելուն: Բացել չը բացելու վերջնական որոշումը յետաձգվեց հետևեալ կիրակի, 27-ին, քանի որ ծխականների սահմանեալ թիւ ներկայ չէր: Յոյս ունենք, որ ծխականները աղքատանոցի պէս բարենպատակ հիմնարկութեան վերակենդանութիւնը ամեն բանից վեր դասելով դրական որոշում կը տան:

Աղքատանոցը սրանից մօտ 20 տարի առաջ փակվելով, նրա դրամագլուխը—մօտ 8300 ր.—անցել է նախ դպրոցներին և ապա Յովհաննէս եկեղեցու դրամարկղին:

Գանձակեցի

—

Օդեսսա, 15 դեկտեմբերի

Օդեսսայի հայկական իրականութիւնը և ներքին կեանքը ցաւալի է, նոյնիսկ ամօթաբեր:

Ներկայումս Օդեսսայում հայ գաղութը հասնում է մի պատկառելի թւի՝ մօտ 5000 հոգու: Դրանց մեծ մասը, նիւթականի կողմից, բաւական լաւ է և առևտրական շուկայում իր դիրքն ունի:

5000 հայ, և սակայն Օդեսսայի ազգային, կրօնական, դպրոցական և բարեգործական հիմնարկութիւնները չափազանց ողբալի, թշուառ և ամօթաբեր դրութեան մէջ...

Խօսակցութեան լեզուն՝ տանը, փողոցում թէ եկեղեցում՝ ռուսերէն է կամ թիւրքերէն. մայրենի լեզուն մոռացված, վռնտված է ասպարէզից: Իսկ մեր փոքրիկ, աղքատիկ և արուեստից միանգամայն զուրկ եկեղեցին հասարակ տնից զանազանվում է միմիայն իր գմբէթով:

Եկեղեցում սրանից երկու-երեք ամիս առաջ գոյութիւն ունէր մի փոքրիկ, միաձայն երգեցիկ խմբակ, կազմված տեղիս ծխ. դպրոցի աշակերտ-աշակերտուհիներից, ղեկավարութեամբ նոյն դպրոցի ուսուցչի: Այժմ ինչ-ինչ հանգամանքների պատճառով այդ գեղեցիկ խմբակը քայքայվեց՝ տեղի տալով 25—40 տարեկան խռպոտ ձայնաւոր տիրացուների:

Անցնենք դպրոցին: 5000-ի չափ հայ բնակչութիւն ունեցող Օդեսսան ունի մի խղճուկ դպրոց, որ յանձնված է լուսաւորութեան մինիստրութեան հսկողութեանը: Շէնքը գտնվում է եկեղեցու կից բակում, կազմված 3 շատ փոքրիկ սենեակներից: Սենեակներից երկուսում տեղաւորված են երեք բաժանմունքները, իսկ երրորդը որպէս ուսուցչանոց է ծառայում: Մանկավարժական կազմը բաղկացած է մէկ ուսուցչից, ուսուցչուհուց և կրօնուսույց քահանայից (սա է կառավարիչը): Իսկ սաների թիւը 16-ից չէ անցնում... Բացի եկեղեցուց և դպրոցից՝ Օդեսսայի հայ հասարակութիւնը ունի «աղքատախնամ հոգաբարձութիւն», որը ընտրված է 1908 թւի օգոստոսից. կազմը բաղկացած է 7 հոգուց, որից 5-ը ընտրված են, իսկ երկուսը նշանակված Թեմիս առաջնորդի կողմից: Հոգաբարձութեան նպատակն է աղքատներին օգնելը և դպրոցն ու եկեղեցին խնամելը, բայց մինչև օրս նրա արած գործը չը տեսանք:

Ա. Գայաճեան

—

Նոր-Բայազէտ, 23 դեկտ.

Ջրային եղանակները, որքան որ նպաստաւոր էին ժողովրդի հողագործական և տնտեսական դրութեան վերաբերմամբ, ընդհակառակն այդ եղանակները աննպաստ են հասարակութեան առողջական դրութեան տեսակէտից: Շատերի կարծիքով՝ այդպիսի եղանակները ինքնըստինքեան հիւանդութիւններ առաջացնող պայմաններ են: Եւ իրաւ, գուցէ այդ է պատճառը, որ գաւառիս մի քանի կէտերում տիրում են այլ և այլ հիւանդութիւններ: Օրինակ, Երանոս գիւղում տարածված է «չօր» կոչված հիւանդութիւնը (տիֆ) և զոհեր է տանում առաւելապէս կանանց շրջանից: Տաւարի ժանտախտը նոյնպէս բուն է դրել մեր գաւառում. մի ժամանակ առաջ այդ ցաւը կոտորում էր Վալի-Աղալու գիւղի անասուններին, ուր անասնաբոյժները՝ կտրելով հաղորդակցութիւնը միւս հարևան գիւղերի հետ՝ կենտրոնացրին տաւարացաւը միմիայն այդ գիւղում, ձեռք առնելով կարուկ միջոցներ հիւանդութեան առաջն առնելու համար, թէպէտ բաւական թւով եղջերաւոր անասուններ զոհ գնացին աւերիչ ժանտախտին...

Վերջերս էլ այդ տաւարացաւը երևաց մօտակայ Քեսա-Ահմետ գիւղում, որտեղ մահացան մի քանի տասնեակ կովեր ու եզներ: Ո՞րտեղից կամ ի՞նչ գումարով պէտք է գնեն նորից լծկաններ խեղճ գիւղականները, իրանց կորցրած անասունների փոխարէն. ահա գլխաւոր հարցը, որ զբաղեցնում է շատերին, որոնք այժմեանից իսկ լծկաններ ձեռք բերելու հոգս են քաշում՝ գարնանը իրանց վարուցանքը չուշացնելու համար:

Չափազանց աւերիչ հետևանք է ունեցել տաւարացաւը մեր գաւառում. այդ պատճառով խիստ նեղվում է մեր գիւղական համայնքը լծկանների վերաբերմամբ:

Ս. Ե. Ա.

—

Դիլիջ (Բագուի նահ.), 23 դեկտ.

Ձմեռվայ ցրտերի հետ, մեր խեղճ ու կրակ գիւղացիների համար, բացի մի շարք հիւանդութիւններից և պատահարներից, գալիս են այնպիսի դժբաղդութիւններ, որոնք հիմնովին քայքայում են առանց այն էլ քայքայված գիւղացիների տուն ու տեղը: Գողութիւնները, հրդեհաձգութիւնները և քաղերի կոտրելը վրէժխնդրութեան հողի վրա՝ ձմեռը սովորական և համատարած ախտեր են մեր հայ գիւղերում:

Չը թւած շրջակայ գիւղերում պատահածները, միայն գիւղումս վերջին երկու ամսվայ ընթացքում հրդեհի ճարակ են դարձրել երեք խոտի դէզ, որից մէկը մօտ 60 սայլ—մի աղքատ ընտանիքի ամբողջ ձմեռվայ յոյս: Իսկ շաբաթ էլ չէ անցնում, որ գոմէշներ, եզներ և կամ կովեր չը գողացվեն:

Տարիներ շարունակ այս կործանիչ, տգեղ երևոյթը բուն է դրել մեր գիւղերում և իւրաքանչիւր գիւղացի զգում է այս չարիքի քայքայիչ ոյժը, և մինչև անգամ շատերն էլ ճանաչում են չարագործութեան հեղինակներին, բայց վրէժխնդրութեան երկիւղից լռում են:

Մեր շրջանի հայկական գիւղերի սակաւաթիւ դպրոցների թւին աւելացան երկուսն էլ. մէկը պետական՝ Ուշտալ գիւղում, որի դասատուութիւնը սկսվել է անցեալ ամսից, իսկ միւսը ծխական՝ Նոր-Շէն գիւղում: Վերջին դպրոցը բացվում է նոյն գիւղացի բագուաբնակ Տէր-Յովսէփեանի տարեկան 300 ր. նպաստով: Յիշեալ պարոնը խոստացել է հինգ տարի շարունակ տալ այդ նպաստը:

Գիւղումս տարածված է «ծաղիկ» հիւանդութիւնը, իսկ դաշտերում ահագին քանակութեամբ դաշտային մկներ են երևացել, որոնք այժմեանից մեծ վնասներ են պատճառում:

Յ. Շ.

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՆԻՍՏԸ

—

Կիրակի, երեկոյեան ժամը 7-ին, կ. Հ. Բ. Ընկ. դահլիճում կայացաւ Հայ Գիւղատնտ. և Տնայնագործ. Ընկ. ընդհանուր ժողովը, որը գրաւել էր ահագին թւով անդամներ և հիւրեր. դրանց մէջ էին Ալէքսանդրօպօլի, Վաղարշապատի, Օշականի ներկայացուցիչները, որ եկել էին միջնորդութիւն յարուցանելու՝ ենթադրվելիք գիւղատնտեսական դպրոցը իրանց շրջանում բացելու մասին, նաև Թիֆլիսի հասարակական հիմնարկութիւնների, միջնակարգ դպրոցների և մամուլի ներկայացուցիչները: Հիւրերի մէջ տեսանք Պետերբուրգից նոր եկած պրօֆ. Վարդանեանցին, Ալ. Մանթաշեանին և ուրիշների:

Նախագահ Ալ. Քալանթար, բացելով նիստը, յայտնեց նրա նպատակը՝ թէ ինչ հարցեր են այժմ դրված հայ հասարակութեան առաջ և մասնաւորապէս Հայ Գիւղատնտ. և Տնայնագործ. Ընկերութեան. ապա քարտուղար Ա. Աթանասեան անցաւ օրակարգի հարցերի և նախորդ ընդհանուր և վարչական ժողովի արձանագրութիւնների ընթերցմանը, որոնք և առանց առարկութիւնների հաստատվեցին:

Ապա ժողովը լսեց Ալ. Քալանթարի «Գիւղատնտեսական գիտելիքների տարածման եղանակներ» վերնագիր կրող բերանացի զեկուցումը, ուր առանձնապէս շեշտված էր գիւղատնտեսական դպրոցների կարիքը մեր երկրի համար: Բժշկ. Բաբայեան յայտնում է, որ ինքը որպէս անդամ այն պատգամաւորութեան, որ ուղարկել է Ալէքսանդրօպօլը, եկել են բողոքելու այն հաստատութիւնների և անձանց դռները, որոնք կօգնեն բացելու Ալէքսանդրօպօլում գիւղատնտեսական դպրոց:

Մուրադյաջեան (Աշտրակ), որպէս այդ պատգամաւորութեան անդամ, կարդում է այն հիմունքները, որ իրաւունք են տալիս պնդելու, որ այդպիսի դպրոցի համար ամենից յարմար տեղը Ալէքսանդրօպօլն է:

Վաղարշապատի ներկայացուցիչ Մուշեղեան կարդում է Վաղարշապատի շրջանի յարմարութիւնները գիւղատնտեսական դպրոցի համար:

Նախագահը յայտնում է, որ այդ հարցի առիթով կան բազմաթիւ նիւթեր, որ դրանով զբաղվել է Կովկ. Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան կից կազմված յանձնաժողովը և որ տեղի ընտրութեան հարցով, անկասկած, կը զբաղվի մի յատուկ յանձնաժողով, երբ դպրոցի հարցը նիւթականի կողմից կերաշխաւորվի:

Ս. Յարութիւնեան գտնում է, որ նախ պէտք է որոշել գիւղատնտես. դպրոցի տիպը և ապա նրա իրաւաբանական կողմը. նրա կարծիքով, որքան և ստորին տիպի գիւղատ. դպրոցները ժամանակակից են և օգտաւէտ, սակայն այժմ պէտք է բացել մի միջնակարգ դպրոց, որը տայ յետագայում բացվելիք գիւղատնտես. ստորին դպրոցների համար ուսուցիչներ, իսկ մասնաւոր խնամակալօրներ: Գալով գործի իրաւաբանական կողմին, պէտք է այդ տիպի դպրոցները հիմնվեն ինքնուրոյն և որպէս այդպիսիներ առաջարկվեն հաստատութեան. կանոնադրութեան մէջ ընդգծելու է դասատուութիւնը հայերէն լեզուով անելու հարցը, որ շատ կարևոր է, քանի որ միջնակարգ դպրոց կը մտնեն մեր թեմական, ծխական երկդասեան դպրոցներից:

Յ. Փիրալեան գտնում է, որ ապագայ դպրոցի տիպ որոշելը այժմ անյարմար է, քանի որ նոյնիսկ մասնագէտների մէջ վիճելի է՝ ինչ պէտք է հասկանալ ստորին և ինչ միջնակարգ անուանմամբ: Հարցը անունը չէ, այլ բովանդակութիւնը. այդ օրինակ դպրոցը պէտք է տայ գիտնականօրէն հմուտ և գործնականօրէն պատրաստված մարդիկ, պէտք է ունենայ օրինակելի տնտեսութիւն. իսկ թէ ինչ տիպի կը լինի այդ դպրոցը, դա երկրորդական խնդիր է:

Ս. Աւագեան կարծում է, որ դպրոցը պէտք է լինի միջնակարգ և այն էլ Թիֆլիսում, ուր կայ երիտասարդութիւն հմուտ հայերէն լեզուի մէջ:

Ա. Աթանասեան այս վէճը աւելորդ է համարում, քանի որ անցեալ տարի մասնագէտների մի խումբ, հրաւիրված Հայոց Բարեգ. Ընկեր. կողմից, մանրամասն և ամեն կողմից արդէն քննել է այդ հարցը, կազմել է դպրոցների կանոնադրութիւն, նախահաշիւ և եզրակացութիւնները տպագրել. ուստի այն հաստատութեանը, որը առնելու է իր ձեռքը դպրոցի բացման խնդիրը, մնում է միայն ի մօտոյ ծանօթանալ այդ աշխատութեան հետ և սկսել գործը:

Այնուհետև ժողովը անցնում է իր հերթական զբաղմունքներին և լսում է Ա. Աթանասեանի զեկուցումը «Սերմացուի նշանակութեան մասին», Կ. Մելիք-Շահնազարեանի՝ «Բամբակագործութեան», Կ. Աֆրիկեանի՝ «Պտղաբուծութեան կարիքների», Գ. Խարազեանի՝ «Գինեգործութեան ճգնաժամի և նրա արդի պահանջների մասին» և Կ. Մելիք-Բախտամեանի՝ «Կաթի մատակարարութեան մասին»:

Այս զեկուցումները ընդունվում են ծափահարութեամբ. դրանցից մի քանիսի առիթով լինում են դեմօնստրացիաներ՝ ցորենի սերմեր, խնձորների և տանձերի ժողովածու, մի քանի տեսակ գինիների դեգուստացիա և այլն:

Մնացեալ 4 զեկուցումները, ժամանակի ուշ լինելու պատճառով, յետաձգվում են յաջորդ ժողովին. արվում է 10 րօպէի միջոց, որի ժամանակ ներկայ եղողները դիտում են ընկերութեան ցոյց դրած ջուլհականոցների հարուստ ժողովածուն:

Երկրորդ մասին նախագահում է փոխնախագահ Փիրալեանը, որը յայտնում է, որ թէև ընկերութեան ընդհանուր ժողովը որոշել էր այս նիստը նուիրել Ա. Քալանթարի 30-ամեայ յոբելեանին, բայց ինքը յոբելեարը գրաւոր կերպով հրաժարվել է այդ տօնից և ցանկացել է, որ նիստը կրի ընկերութեան սովորական ընդհանուր ժողովի կերպարանք, միայն աւելի լայն ծրագրով. դրա համար էլ ժողովը այժմ կը լսի միայն յոբելեարի հայրենի Վերին-Ագուլիսի հասարակութեան կողմից ուղարկված մի ուղերձ և ապա կը կարդացվի ցուցակը այն անձանց ու հասարակութիւնների, որոնք իրանց շնորհաւորութիւնները ուղարկել էին յոբելեանից յետոյ:

Քարտուղարը կարդում է Վ.-Ագուլիսի հասարակութեան ուղերձը, գրված շատ զգացված և ջերմ խօսքերով, որը և ընդունվում է ծափահարութիւններով. ապա կարդացվում է շնորհաւորութիւնների ցանկը:

Քալանթար մի ճառով շնորհակալութիւն է յայտնում, որի մէջ հրաւիրում է «խրտացնելու գիւղացիութեան համար աշխատողների շարքերը նորանոր ոյժերով, որով միայն արդիւնաւէտ կը դառնայ այն գործը, որին նուիրվել եմ ես մինչև այժմ և նուիրվելու եմ, քանի կենդանի կը լինեմ». աւարտում է իր ճառը յոբելեարը բուռն ծափահարութիւնների տակ:

Ժամը $11^1/_2$-ին ժողովը յայտարարվում է փակված:

ՊՈՒՇԿԱՐԷՎԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁԸ

—

Դեկտ. 24-ին, ցերեկվայ ժամը 11-ին, Բագւում, Արմեանսկայա փողոցում, վտանգաւոր կերպով վիրաւորվեց Անդրկովկասի արևելեան մասի ձկնային պրօմիսլաների կառավարիչ Ն. Ն. Պուշկարէվը: Սպանութեան փորձը կատարվեց փողոցում: Պրօմիսլաների նախկին շրջիկ Գէօրգի Վալաէվը, որ վերջերս արձակվել է պաշտօնից և քանիցս խնդրել էր նրան վերստին ծառայութեան ընդունել, դեկտ. 24-ին մօտեցաւ Պուշկարէվին և կարճ խօսակցութիւնից յետոյ հանեց դաշոյնը և հասցրեց նրան 10 վէրք մարմնի զանազան մասերում: Պուշկարէվը արիւնաշաղախ ընկաւ: Մարդասպանը փորձեց փախչել, բայց ձերբակալվեց: Վիրաւորվածին տարան Լարիօնովի հիւանդանոցը:

Ժողոված տեղեկութիւնների համաձայն հիւանդանոցում վիրաւորվածը ամբողջ ժամանակ գիտակցութիւնը չէր կորցնում: Նա խօսակցում էր շրջապատող մարդկանց հետ: Նրա դրութիւնը բժիշկները վերջնականապէս դեռ չեն որոշել:

Ասում են, որ Պուշկարէվի կեանքի դէմ մահափորձողը օս է և արձակվել էր ոչ Պուշկարէվի ձեռքով, այլ նրա նախորդի:

Ականատեսների պատմելով յարձակումը կատարվեց բոլորովին անսպասելի. մի քանի վայրկեանում Վալաէվը կարողացաւ 10 վէրք հասցնել, որոնցից մինը շատ խոր է:

Պուշկարէվը գիտակցութիւնը չը կորցրեց. նա ոյժ ստացաւ բարձրանալ և նստել կառք, վերցնելով թղթապանակը, և եկաւ տուն, որտեղից էլ նրան հիւանդանոց տարան:

(«Баку»)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Առաջիկայ յունվար ամսի կէսից երկրագործութեան գլխաւոր կառավարչի Կովկասի լիազօրի նախագահութեամբ հիմնվում է յատուկ խորհրդակցական մարմին մշակելու համար մի ծրագիր ազգաբնակութեան մէջ գիւղատնտեսական հանրամատչելի գիտելիքներ տարածելու համար: Խորհրդակցութեանը մասնակցելու են ի թիւս այլոց ժողովրդական դպրոցների վերատեսուչները:

✦ Կաթողիկոսի Դիւանը Նորին Վեհափառութեան կողմից ուղարկեց մեզ Էջմիածնի հրատարակած 1910 թւի օրացոյցից 2 օրինակ:

✦ Թիւրքաց Հայաստանի զանազան տեղերից մեզ նոր հասնում են գրութիւններ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ ԿԵԱՆՔԷՆ

—

Կ. Պոլիս, 22 դեկտ. (ն. տ.)

Հայ հին սեղանաւորներու հետքերը փնտռելու է Պոլսոյ խաներուն մէջ. պատահմամբ մտայ Ստամբօլի Բէյւք-Եէնի խանը. կը զգայի որ իրօք արևելեան միջավայրի մէջն եմ: Հսկայ, կիսաւեր շէնք. քարէ անհաւասար աստիճաններով սանդուղէն վեր բարձրացայ. անծայրածիր սրահներ, կարծես երկու քառակուսի մեծղի շէնքեր են իրարու կցուած, նման է ճիշդ իտալական եղբայրանոցներու հաստատութեանց. սրահները մէկ ուղղութեամբ երկնցած են, միաշար կը տեսնուին երկաթէ հաստ հին դռներ, ամենուն վրայ հայ, յոյն և հրէայ սեղանաւորի մը անունը կը տեսնես: Ես մտայ հայր Ալիշանի աշակերտ՝ Անտօն էֆէնդի Հէքիմեանի սենեակը. վաճառականի, գործի տէր մարդու սենեակը առաջին անգամ է որ կը տեսնեմ. համակրելի ադան ինձ կը յիշեցնէր հին հայ ամիրաները, որոնք ժամանակին այդ իր կեցած սենեակին մէջ ապրած են. ու ան կը պատմէր թէ հին ատեն, իր մանկութեան օրով, հայ ամիրաները այդտեղ պարկերով դրամը կը կշռէին. և թէ ժամանակով այդ իրենց կեցած Բէյւք-Եէնի խանը՝ սօֆտաներու թէքքէն էր, ուր անոնք չափազանց ցոփ ու անկարգ կեանք մը ունենալով, սուլթանը կարտաքսէ զանոնք, և յետոյ հայ ամիրաները հոն կը հաստատեն իրենց առևտրական սենեակը: Հարիւր տարի առաջ հայ սեղանաւորները ազգային ժողովները երբեմն հոն են կատարած, վասնզի ազգին ղեկավարութիւնը ամիրաներուն ձեռքն էր, և ամիրաներուն կեդրոնը նոյն Բէյւք-Եէնի խանն էր:

Այդ մեծատարած խանին չորս կողմը շրջեցայ. կարծէք դուք հանդիսատես կըլլաք բազմադարեան հին օթեանի մը. մուրացկաններ՝ թիւրքական շողոքորթ մաղթանքներով՝ դռնէ դուռ կը քալեն և ամեն սեղանաւորէ սատակ կը խնդրեն: Տեղ-տեղ տեսարանը սրտէս կը խլէր իմ սովորական զուարթութիւնս. ես կը զգայի տխրութեան սրտաճմլիկ սարսուռը. հայ ղարիբներ կը տեսնէի վատուժ, դժգոյն, մելամաղձոտ. արհաւիրքի ու թալանի աշխարհէն փախստական՝ հոն ապաւինած կը քաշկռտէին իրենց ողորմուկ կեանքը: Գերեզմանէն աւելի տխուր էր այդ ողջ մեռելներու կացութիւնը. խանին ճնշուած մթնոլորտին մէջ շուարած նստած կը մնան ու կը սպասեն, որ բաղդը օրին մէկը ծիծաղի անոնց երեսին: Անոնց դռնէն ներս մտած է թշուառութիւնը, իրենց հետ կապրի սուգի, ջարդի, թալանի արհաւիրքը: Հայ ղարիբին միակ ընկերը տուայտումն է. ու կը մտածէի որ այդ, նշանաւոր շէնքին մէջ ժամանակին մեծահարուստ հայ ամիրաներ հաստատուած են Բաբերդէն, Երզնկայէն, Խարբերդէն, Կեսարիայէն, Ակնէն ու Երևանէն. այդ ամիրաներուն լուսանկարը կը տեսնենք Սրմբեանի «Հայ մեծատուններ» երկին սա տողերուն մէջ. «Իւրաքանչիւրն՝ իր քաղաքակիցներն այլամերժօրէն առաջ քաշելու և Պոլսի հանրական իրողութեանց մէջ ազդեցութիւն և հրամայեւտութիւն վաստկելու աշխատած է մինչև վերջ խոստանալով՝ պահանջկոտ և անագորոյն դառնալով առ դրացին, առ իր համազգի օտարը՝ և թոյլնալով, առատանալով ու ներելով ամեն արտուղութիւն իրենին, ազգականին կամ պաշտպանեալին և կամ իր կիրքերը փայփայող անարժանին...»: Եւ այս լուսանկարը աչքիս առջև, կը պտտէի խանին սրահներուն մէջ. վերի բարձունքէն վար նայելով, տեսայ կաղ աշխատաւոր մը. հայ էր ան, ժրաջան կաշխատէր. վաճառականներու համար ապրանքի արկղեր կը պատրաստէր. ես ճանչցայ զայն. բռնակալութեան մէկ զոհն ալ ան էր. ժամանակին պատուաւոր կրթական պաշտօնով կուռ-կափու կեանք մըն է ունեցեր. հիմա, առանց կորսնցնելու իր շիտակ բնաւորութեան թանկագին յատկութիւնը, այդ համեստ արհեստով կը պարապի. ես զինքը չի խանգարեցի: Սանդուղներէն վար իջայ. ինծմէ առաջ կիջնէին չորս հայ պատանիներ. կազմարարներ էին, շալակնին կը տեսնէի հայ դասագրոց դէզեր: Ժամանակը ամենայն ինչ կը կերպարանափոխէ. հարիւր տարի առաջ՝ հայը ոսկի պարկերով կիջնէր այդ սանդուղներէն վար, հիմա գրքերով և առաջ հայ մեծատուն սեղանաւորին էր՝ հիմայ հայ անտուն ղարիբին սանդուղն է այն: Սև ճակատագիրը սանդուղին միայն էջքը ցոյց կուտայ:

*

Հայկական կացութիւնը նոյն խեղճութեան գագաթնակէտին վրայ կը մնայ: Իմ մեծայարգ բարեկամ Մ. Զերազ՝ քիչ առաջ կըսէր, թէ համակերպութիւնն է մեր ազգին բաժինը: Դիտել տուի, որ Ազգային նահատակներու յիշատակը ընդվզեցուցիչ է: Կը պատասխանէր.

— Ինչ ընենք. պաշտպան չունինք:

Համակերպի՜լ...

Ու վարչական մեծամասնութիւնը, որ խոհեմութեամբ կուզէ գործել, կը քարոզէ համակերպիլ: Երիտասարդ-թիւրքը աւելի ազգամոլ կը համարուի, զուրկ Համիդի դիւանագէտ խոհեմութենէն, որով առանց հեռատեսութեան՝ անկեղծ համակրանք մը չունի դէպի ոչ-մահմեդական ցեղերը:

Խիզախօրէն մտածողներ ալ կան. փոքրամասնութիւն կը կազմեն անոնք, որոնց գաղափարը դիւցազնական է. ասոնք կը թելադրեն, որ Եղիշէ Դուրեան, քանի որ գոհացում չգտաւ, վերջնականօրէն ընդարձակ բողոքագրով մը մանրամասն յիշեցնէ թիւրք վարչութեան եպերելի խըժդժութիւնները, անիրաւութիւնները, թալաններու, ջարդերու շարքը և միանգամ ընդ միշտ հեռանայ պատրիարքութենէ, և երկար ատեն պատրիարքական փոխանորդով վարել ազգը:

Իսկ խոհեմ դասակարգը կը թելադրէ, որ Եղիշէ սրբազան գոհանայ եղածով, վասն զի թիւրքերէն քառասուն հոգի կախաղան հանեցին, ինչ որ հին ռէժիմի ժամանակ չէր եղած. արդէն թիւրք պաշտօնական անձ մը այսօրերս անձամբ պիտի իմացնէ, որ, արդարութիւնը ի գործ դրուելու համար, սրբազանին պահանջներուն գոհացում պիտի տրուի: Խոհեմները կը թելադրեն, որ Եղիշէ սրբազան այդ պայմաններով վերադառնայ, իր պատրիարքական իշխանութեան գլուխը անցնի և միշտ դարձեալ պնդէ՝ որ չարագործները պատժուին: Մինաս Չերազ ինծ կըսէ, որ ինքը խոհեմ մեծամասնութեան պարագլուխը կը կազմէ:

Ինչ որ ալ ըլլայ, յամենայն դէպս, հարկաւոր է ընդ փոյթ վերջ տալ այս հրաժարականի խնդրոյն. անցեալ օր պատրիարքարանի գործերուն ամենէն անվիճելի հեղինակաւոր ծանօթ անձնաւորութիւնը՝ ինծ կը նկարագրէր դիւանական գործերուն անպատմելի անկարգ կացութիւնը: Եւ կը մեղադրուի նաև հրաժարեալ ս. պատրիարքը. կըսեն, թէ ան թիւրք վարչութեան իր հրաժարականը տուած է, ոչ թէ ազգին, որով պէտք չէ ազգային վարչական գործերը լքումի մատնել:

Սահմանադրութենէն վերջը՝ այս յայտնի է, որ, ինչպէս կը լսեմ պատրիարքարանի ներքին պաշտօնեաներէն, դիւանի անկարգութիւնը չափազանց մտատանջութիւն կը պատճառէ:

Ուրեմն կնճռոտ խնդիրը ուէ կերպով լուծելու ջանալու է անմիջապէս:

*

Անկարգութիւն ամեն տեղ:

Հոս ժողովուրդը իրաւացի յոռետեսութեամբ համոզուած է, որ Թիւրքիա կարգի մտնելիք չունի:

Անկարգ կեանքով է, որ ապրած է Թիւրքիան. լաւ է որ պառերազմական ատեանէն ահաբեկող է ժողովուրդը. իրականութեան մէջ այդ ատեանը վարչական կարգաւորութիւն մը չունի. ոստիկանութիւն չկայ. միայն Թօքատլեանի սրճարանի դիմաց կը տեսնես պատանի ոստիկան մը, rեկլամի ոստիկան... Ոճրագործութիւն ազատութեամբ տեղի կունենայ, ոստիկանու-

և հեռագիրներ, շնորհաւորող Ալ. Քալանթարի գիւղատնտեսական գործունէութեան երեսնամեայ յոբելեանը, յայտնելով որ յոբելեանը տօնախմբելու լուրը ուշ է հասել իրանց. գրութիւնները և հեռագիրները կը յանձնենք յոբելեարին։

◆ Թիֆլիս նահանգական ատեանը հաստատել է Կովկասեան Հայոց Հրատարակչական Ընկերութեան կանոնադրութիւնը, որի նպատակն է՝ ա) հրատարակել հայերէն ամէն տեսակ ինքնուրոյն և թարգմանական գրքեր, քարտէզներ, պատկերներ և այլն, բ) տարածել թէ իր և թէ ուրիշների հրատարակութիւնները բանալով Թիֆլիսում և Կովկասի այլ վայրերում գրախանութներ, պահեստներ, շրջիկ գրավաճառներով և այլ միջոցներով։

Ընկերութիւնը կարող է նշանակել մրցանակներ հայերէն լաւագոյն գրուածքների համար և հրատարակել նաև պարբերական հրատարակութիւններ։ Բացի կենտրոնական վարչութիւնից, որ գործելու է Թիֆլիսում, թոյլ է տրված ունենալ Կովկասի այլ վայրերում բաժանմունքներ, որոնք բացի հրատարակութիւններին մասնակցելուց՝ գլխաւորապէս պէտք է կազմակերպեն գրավաճառութիւնը։ Շուտով տեղի կունենայ առաջին կազմակերպչական ընդհանուր ժողովի նիստը։ Անդամավճարը նշանակված է 3 րուբլի. անդամները իրաւունք ունեն ստանալու այդ գումարի գրքեր։

◆ Կովկասի Փոխարքայի կարգադրութեամբ բացվելու են հերթական ժամանակաւոր պատերազմական դասարաններ հետևեալ տեղերում. 1010 թւի յունվարի 20-ից Սուխումում, փետրվարի 10-ից Բաթումում, յունվ. 20-ից Թէմիր-Խան-Շուրայում, փետրվարի 1-ից՝ Գրօզնայում, փետրվարի 20-ից՝ Վլադիկավկազում, փետրվարի 28-ից՝ Եկատերինօդարում և մարտի 8-ից՝ Ստաւրօպօլում։

◆ Յիշեցնում ենք մեր ընթերցողներին, որ այսօր Արտիստական Ընկ. դահլիճում կայանալու է սովորական երեկոյթ յօգուտ Կովկասեան Հայոց Բարեգ. Ընկերութեան։ Հայկական պարերի և լեզգինկայի համար նշանակված է պրիզ, և, ինչպէս լսում ենք, շատերը ցանկութիւն են յայտնել մասնակցելու մրցութեանը, և նոյնիսկ մի քանի հոգի պատրաստվում են գաւառներից գալ։ Երեկոյթն իր բազմակողմանի ծրագրով շատ հետաքրքրական է։ Պէտք է յուսալ, որ այդ երեկոյթը կը գրաւէ հանդիսականներ։ Ցանկալի է, որ տղամարդիկ լինեն երեկոյթին սև զգեստով։

◆ Գրիգոր քահ. Մատինեանցը խնդրում է մեզ տպագրել հետևեալը. «Մետեխի բանտի գրադարանը հայերէն գրքերի կարօտութիւն ունի։ 10 տարի առաջ իմ աշխատութիւնով ժողովված գրքերի մեծ մասը գզգզվել և անգործածելի է դարձել։ Սրանով խնդրում եմ բարեսէր անձանց, որ բարեհաճեն յիշեալ գրադարանի համար հայերէն գրքեր նուիրել։ Նուիրողները գրքեր կարող են ուղարկել հետևեալ հասցէներով. Тифлисъ, въ библіотеку Метехскаго замка և կամ тюремному священнику Григорису Матинянцу».

◆ Ստացանք «Աղբիւրի» դեկտեմբեր ամսվայ համարը, որի մէջ կայ, ի թիւս ուրիշների, Չարլզ Դարվինի պատկերը և նրա մասին մի յօդուած։ Համարը սովորականի նման խնամքով է կազմված։

◆ Թիֆլիս եկան և այսօր կը մեկնեն Երևանի ս. Հռիփսիմէ իգական գիմնազիայի 35 աշակերտուհիները, որոնք մանրամասն ծանօթացան քաղաքի հնութիւնների հետ։

◆ Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութեան երեկոյթը, որ տեղի ունեցաւ շաբաթ, դեկտ. 26-ին, ունէր ճոխ և հետաքրքրական բովանդակութիւն։ Մանուկների մի մեծ խումբ, բաղկացած 25 հոգուց, երգեց խմբական երգեր Վարդիկեանի ղեկավարութեամբ։ Մանուկների մի ուրիշ խումբ ցոյց տուեց մարմնամարզական վարժութիւններ։ Բոլոր նոմերները գրաւիչ էին և արժանացան բուռն ծափահարութիւնների։ Հետաքրքրական էին և սինեմատօգրաֆի պատկերները, յարմարեցված յատկապէս մանկական հասակին։ Մանուկները շատ գոհ մնացին։ Երեկոյթն այցելեց Փոխարքայի ամուսին կոմսուհի Ե. Ա. Վօրօնցօվա-Դաշկօվա իր թոռան հետ և ներկայ եղաւ ծրագրի մի էական մասի կատարման։

◆ Կովկասեան բարձր իշխանութիւնը պաշտօնապէս հերքում է այն լուրերը, թէ Քարթալինայում ազգաբնակութիւնը ուտելիքի մեծ կարիքի մէջ է։

◆ Բարձր իշխանութիւնից թոյլատրված է կովկասեան պտղաբուծութեան ընկերութեան ճիւղ բանալ Սօչիում։

◆ Փօթիի ոստիկանապետ Սալակայան նահանգապետից հրաւէր է ստացել անձամբ մասնակցել այն հանգանակութեանը, որ բացված է Թիֆլիսում պօլիտեխնիկում բանալու համար։

◆ Կովկասի ուսումնարանական հոգաբարձուն թոյլ է տուել գործածել նաև «Լուսաբերի» Բ., Գ. և Դ. տարիները պետական դպրոցներում որպէս դասարանական ձեռնարկ։ Ա. տարին թոյլ էր տրված դեռ անցեալ տարի։

◆ Ստացանք Երևանի հայոց հոգևոր թեմական դպրոցի տեղեկագիրը։

◆ Ալեքսանդրօպօլից մեզ խնդրում են տպել հետևեալը. «Ալեքսանդրօպօլ քաղաքի բոլոր եկ.-ծխ. և տարրական դպրոցների չքաւոր աշակերտ-աշակերտուհիներին—առանց խտրութեան ազգութեան և կրօնի—օժանդակող «Աբովեան Հայրիկ» ընկերութեան վարչութիւնը իր անկեղծ շնորհակալութիւնն է յայտնում Սարգիս Ղարիբեան Բաղդասարեանցին՝ եղբարք Բաղդասարեանցների կողմից ընկերութեանը նուիրաբերած յիսուն րուբլու (50 ր.) համար»։

◆ Գօրիի հայոց դպրոցի հոգաբարձութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնն է յայտնում ցիրկի դիրեկտօր Մ. Եսիկօվսկին, որ դեկտեմբերի 21-ի ներկայացումից ստացած մուտքի գումարի կէսը (96 ր.) նուիրաբերեց յօգուտ Գօրիի հայոց դպրոցի, և այն բոլոր անձնաւորութիւններին, որոնք այսպէս կամ այնպէս նպաստեցին գործի աջողութեանը։

ԼՈՒՐԵՐ ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ

(Մեր սեփական թղթակցից)

Էջմիածին, 25 դեկտեմբերի

◆ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը արձակեց մի կոնդակ, որով հրամայում է հայրապետական դիւանին, սինօդին, կօնսիստօրիաներին, հոգևոր ատեաններին և դպրոցական հաստատութիւններին այսուհետև բոլոր գործերը, արձանագրութիւնները և գրագրութիւնները վարել աշխարհաբար։

Գրաբարի գործածութիւնը պէտք է պահպանվի միայն կաթողիկոսական կոնդակների մէջ և երդման արարողութեան ժամանակ։

◆ «Հովիւ» շաբաթաթերթը հաղորդել էր, թէ իբր «Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը չէ արտօնել Կ. Պոլսի հայոց նախկին պատրիարք Օրմանեան սրբազանին եկեղեցի գնալ»։ Շաբաթաթերթը հաղորդել է այս լուրը չարամիտ և նենգ ձևով. յայտնի չէ, օրինակ, թէ երբ է տեղի ունեցել այդ «ոչ արտօնութիւնը». այժմ, Էջմիածնից, թէ այն ժամանակ, երբ Կաթողիկոսը Կ. Պոլսում էր։

Յատուկ պատուէր ունեմ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսից, որին ներկայացայ այդ լուրի ճշտութիւնը ստուգելու համար, յայտնելու, թէ այդ լուրը միանգամայն հնարովի է և այդպիսի որևէ կարգադրութիւն Վեհափառի կողմից Օրմանեան սրբազանի վերաբերմամբ տեղի չէ ունեցել ոչ Կաթողիկոսի Կ. Պոլիս եղած ժամանակ և ոչ ևս այժմ։ «Իրողութիւնն այն է,—աւելացրեց Վեհափառը,—որ երբ ես Երուսաղէմից Կ. Պոլիս եկայ և ստանձնեցի պատրիարքութիւնը, Օրմանեան սրբազան խնդրեց ինձ նշանակել իրան քարոզիչ Կ. Պոլսի եկեղեցիներից մէկում։ Այդ այն ժամանակն էր, երբ ամբոխային ցոյցեր էին կատարվել նրա դէմ և գրգռումը ամբոխի մէջ դեռ սաստիկ էր։ Վախենալով որ այդ ամբոխը կարող է և եկեղեցու մէջ ցոյցեր անել և չը կամենալով որ եկեղեցու մի բարձրաստիճան պաշտօնեայ ենթակայ լինի անվայել ցոյցերի և վիրաւորանքների, ես յայտնեցի Օրմանեան սրբազանին, թէ ոչ մի առարկութիւն չունեմ նրա՝ քարոզիչ նշանակվելուն դէմ, բայց խորհուրդ կը տամ առայժմ յետաձգել վերոյիշեալ պատճառներով։ Ինքն Օրմանեան սրբազանը իրաւունք տուեց ինձ և համաձայնվեց իմ կարծիքին»։

Այս բացատրութիւնից յետոյ հասկանալի է, որ «Հովիւ» թերթի գրածը լոկ չարամտութեան և զրպարտութեան արդիւնք է, որից, աւաղ, տէր-Եղնիկները և Գ. Ենգիբարեանները դժուար թէ ձեռք քաշեն…

◆ Սինօդի պրօկուրօր Փ. Մելիք-Օհանջանեանը դիմել է ներքին գործերի մինիստրութեան, խնդրելով թոյլտուութիւն՝ մաքրելու սինօդի արխիվը աւելորդ և անպէտք թղթերից, այն է՝ ոչնչացնելու անպէտք գրագրութիւնները, որոնք 1836 թւից ի վեր կուտակվել են և կազմում են ահագին դէզեր։ Եթէ թոյլտուութիւնը ստացվի, պէտք է կազմվի մի յատուկ մասնաժողով, որ կը զբաղվի ջոկելու պատմական և արժէքաւոր դօկումենտները և կորուսէ անպէտք թղթերը, որ պէտք է այրել։

◆ Կաթողիկոսի անդրանիկ կոնդակը, ինչպէս յայտնի է, մինչև այսօր էլ ուշացաւ, չը նայած որ նրա բնագիրը պատրաստ էր Վեհի օծումից առաջ։ Կոնդակը, որ պատրաստ կը լինի առաջիկայ յունվարին և կը տարածվի հայութեան ամեն կողմերը, յապաղել է հետևեալ պատճառով։

Միտք է յղացվել Վեհի այս անդրանիկ կոնդակը զարդանկարել հայկական մանրանկարչական արուեստի ոճով, ինչպէս որ հնում սովորութիւն է եղել։ Այդ նպատակի համար հրաւիրվել է նկարիչ Պօլտարացկին, որը հմուտ է հայկական և բիւզանդական արուեստին։ Զարդանկարված և ձեռագրական բոլորագրով գրված կոնդակը վաղուց ուղարկված է Պետերբուրգ պրօֆեսօր Մարրի միջնորդութիւնով «Գօլիկէ և Վիլբուրգ» նշանաւոր ֆիրմային՝ տպագրելու, որը խոստացել է երկու ամսվայ ընթացքում վերջացնել։ Բայց երկու ամիսն անցնելուց յետոյ՝ ստացվել է Մարրից հեռագիր, որից երևում է, թէ յիշեալ ֆիրման դարձեալ մի ամիս ժամանակ է խնդրում գործի բարդ և դժուար տպագրութեան պատճառով։ Կոնդակը տեսնողները վկայում են, որ նա բազմագոյն, շատ գեղեցիկ և տպագրութեան համար յիրաւի դժուարին մի գործ է։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Մանկական ներկայացում

Դեկտեմբերի 27-ին, ցերեկվայ ժամը 2-ին, Զուբալովի Թատրոնում ժողովրդական ներկայացումներ կազմակերպող հայկական սեկցիան տուեց մանկական ներկայացում։

Խաղացին «Կախարդված պրինց»։

Մանուկներին եթէ մենք ուզում ենք հոգեկան բաւականութիւն պատճառել, պէտք է աշխատենք տալ և նրանց մատուր ու հոգեկան աշխարհին մօտ պիէսներ։

Մի բան, որ բացակայում էր այդ օրը։

Ներկայացումը ընդհանրապէս անցաւ աջող։

Փիրումեանը (Հանս) իր կենդանի խաղով հիացմունք պատճառեց բոլորին։ Վատ չէր և Ա. Զմշկեանը Հերման պրինցի դերում։ Միւսները ընդհանուր առմամբ պահպանեցին անսամբլը։

Մարտօ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ ԱՆԳԼԻԱՅՈՒՄ

Երէկվանից, դեկտեմբերի 28-ից կամ նոր տօմարով յունվարի 10-ից, Անգլիայում սկսվել են պաշտօնապէս պարլամենտական ընտրութիւնների գործողութիւնները. ընտրողական պայքարը սկսվեց այն օրից, երբ լօրդերի պալատը երկրորդ ընթերցման ժամանակ մերժեց 1909/10 թւի բիւջէն՝ նոյեմբերի 19-ից։

Ներկայ ընտրութիւններին մեծ անհամբերութեամբ սպասում է ոչ միայն Անգլիան, այլ ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհը այն պարզ պատճառով, որ նրանցով պիտի վճռվին ա) ամենադեմօկրատիկ բիւջէի վիճակը (տես «Մշակ» մեր յօդուածները՝ «Անգլիական բիւջէն», № № 97 և 99), բ) վերին պալատի կոմպետենցիան ֆինանսական օրինագծների մերժման հարցում և, եթէ յաղթութիւնը տանեն պահպանողականները, գ) Անգլիայի մաքսային քաղաքականութեան նոր ընթացք ստանալը։ Անգլիայում ընտրողական գործողութիւնները շատ արագ են անցնում։ Հէնց որ ընտրողական շրջանում ստացվում է կայսերական հրամանը նոր ընտրութիւններ կատարելու համար (մասնակի ընտրութիւնների հրամանը արձակում է պարլամենտի նախագահը), ընտրութիւնները ղեկավարող պաշտօնեան պարտաւոր է յայտարարել նրանց տեղը և ժամանակը. քաղաքներում՝ հրամանը ստացված օրը, իսկ գիւղական շրջաններում (կոմսութիւններում)՝ երկու օրվայ ընթացքում։ Ընտրութիւնները կատարվում են քաղաքներում ոչ ուշ քան չորս օրից, իսկ կոմսութիւններում՝ ինն օրից, հրամանը ստանալուց յետոյ։ Այնպէս որ ամենաշուտ ընտրութիւնները կարող են լինել մեր յունվարի 1-ին, իսկ ամենաուշը՝ յունվարի 19-ին (կիրակի օրերը հաշւի չեն առնվում)։ Մի քիչ ուշացնելու են շօտլանդական և Օրքնի կղզիների վրա ընտրութիւնները՝ իրանց հեռաւորութեան պատճառով, և սակայն մեր փետրվարի 1—2-ին ամբողջովին յայտնի կը լինի ընտրութիւնների վախճանը, քանի որ Անգլիայում գոյութիւն չունի կրկնաքուէարկութիւն։ Պատգամաւոր է ընտրված համարվում այն թեկնածուն, որ ընտրողական շրջանում ստանում է ձայների համեմատական և ոչ թէ բացարձակ մեծամասնութիւնը*)։

Ընտրողական գործողութիւնը Անգլիայում բաժանվում է երկու մոմենտի. թեկնածուների անուանական ցանկ կազմելը և գաղտնի քուէարկութիւն, եթէ դրան կարիք լինի։ «Անուանական ցանկը» կազմվում է այսպէս. երկու ընտրողներ պաշտօնեային ներկայացնում են մի յայտարարութիւն ութը այլ ընտրողների ստորագրութեամբ վաւերացված, որ այս-ինչ շրջանի համար յարմարագոյն թեկնածու են համարում այս-ինչ մարդուն։ Եթէ անուանական ցուցակի յայտարարված օրվայ ընթացքում պաշտօնեան չէ ստանում այլ առաջարկութիւն, ապա յայտարարված թեկնածուն համարվում է ընտրված, և այլևս գաղտնի քուէարկութիւն չէ կայանում. իսկ եթէ թեկնածուներ են առաջարկվում աւելի հոգիներ, քան հարկաւոր է (պատգամաւոր), այն ժամանակ յայտարարված անուններից կազմվում է ցանկ և նա ենթարկվում է գաղտնի քուէարկութեան (ինչպէս տեսնում է ընթերցողը, այս պրօցեդուրան մի քիչ նման է մեր կաթողիկ. ընտր. գործողութեանը)։ Անգլիական պարլամենտը ունի 670 անդամներ, ուրեմն մեր դումայից 230 անդամով աւելի։ Սովորական ընտրութիւնների ժամանակ սրանց գրեթէ կէսը ընտրվում է առանց քուէարկութեան դիմելու՝ լոկ անուանական ցանկի] հիման վրա։ Ներկայումս կրքերը շատ են յուզված և գաղտնի քուէարկութիւն տեղի է ունենալու ոչ պակաս քան 660 շրջաններում։

Պահպանողական կուսակցութիւնը ամեն շրջանում յայտարարելու է իր թեկնածուն։ Գրեթէ ամենուրեք նոյնը անելու են և ազատամիտները, ի բաց առեալ մի դասը շրջանների, որտեղ անօգուտ կը լինի պահպանողականների հետ մրցելը։ Այդպէս՝ նրանք չեն դնելու իրանց թեկնածուն այն շրջանի մէջ, որտեղ քուէարկվելու է Ջօզէֆ Ջեմբերլէնը, ի պատիւ հակառակորդ հռչակաւոր քաղաքական գործիչի, որը հիւանդ լինելով չէ կարող մասնակցել ընտրողական պայքարին, եթէ լինելու լինի ուրիշ կանդիդատ։ Ասենք՝ ազատամիտները այս դէպքում այդպէս վարվում են և այն պարզ պատճառով, որ գիտեն թէ Բերմինգհէմը առ այժմ հաւատարիմ է իր հռչակաւոր որդուն։

Ինչպէս և 1906 թւի ընտրութիւններին, պաշտօնապէս նրանց մասնակցում է և բանւորական կուսակցութիւնը։ Սա երկրորդ անգամն է, որ բանւոր կուսակցութիւնը հրապարակ է հանում իր սեփական թեկնածուներին։ Յայտնի է, որ անցեալ ընտրութիւններին նրանք իրանց 51 թեկնածուներից կարողացան անցկացնել 29 հոգի. այժմ նրանք, լրագիրների ասելով, դնում են 78 թեկնածուներ։ Մինչ այդ՝ կուսակցութեան ծոցում կային երկու հակառակ հոսանքներ. մէկը կողմնակից էր այն բանին, որ բանւորները ձեռնպահ մնան այն ընտրողական շրջաններում, որտեղ չեն դրել իրանց թեկնածուի անունը։ Միւս հոսանքը պնդում էր, թէ նման շրջաններում բանւորները պիտի պաշտպանեն ազատամիտ թեկնածուներին։ Այս վերջին հոսանքը յաղթող հանդիսացաւ. դրա կողմն էին և պարլամենտի բոլոր 42 բանւոր պատգամաւորները. ապացոյց՝ ընդունված վճռի նպատակայարմարութեան։ Ինչ վերաբերում է ազատամիտներին, նրանք ստիպված են պաշտպանելու բանւորական թեկնածուներին, քանի որ կեանքի և մահու կռիւը ազատամիտ և պահպանողական սկզբունքների մէջ է…

Մենք, ի հարկէ, դեռ կը վերադառնանք ընտրութիւններին։

Պետրոս Զաքարեան

*) Ընտրողական գործողութեան այսպիսի «հեռագրական» արագութիւնը բացատրվում է նրանով, որ Անգլիայում ամեն ընտրողական շրջան առ 1-ն յունվարի միշտ կազմ ու պատրաստ պիտի ունենայ իր ընտրողական ցուցակը, իսկ քանի որ ընտրութիւնները սկսվում են յունվարի 10-ին, ուրեմն այս կողմից արգելքների չեն հանդիպի։ Պ. Զ.

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 17 դեկտեմբերի

Պարսկաստանում քաղաքական կեանքը մռայլ ու անորոշ է, մեր կեանքը մթին ու անմխիթար։ Հայ ժողովրդի ծաղիկ յոյսը՝ երիտասարդութիւնն օր աւուր մոլորվում է և ապականվում։ Ոչինչ չունենք, որ սփոփէր մեզ, յոյս ներշնչէր ապագայ բարելաւ կեանք ու վիճակ տեսնելու համար։ Մենք դատապարտված ենք միշտ տխուր փաստերի և վրդովիչ երևոյթների հանդիսատես լինելու և դրանցով տանջվելու։ Պատմենք մի նոր տգեղութիւն մեր կեանքից։

Տակաւին չանցած ցաւալի փաստին՝ պէտք է ասել, որ Թաւրիզում աւելի քան կէս դար է, որ գոյութիւն ունեն և հաստատվել են բողոքական ամերիկեան միսիօնարներ, որոնք ունեն իրանց կրթական հաստատութիւնները՝ տղայոց և աղջիկների ուսումնարաններ, ժողովարան-աղօթատուն և այլն։ Դրանց կրթական հաստատութիւններում 3—400 երկսեռ աշակերտներ միշտ եղել են և կան այսօր, որոնցից 200-ից աւելին հայ երեխաներ են և ուսանում են հաստատութեանց ծրագրի և ուսմանց համաձայն։ Հայերին աւանդվում են, բացի անգլերէն, պարսկերէն, չափական գիտութիւններ և այլն, նաև հայոց լեզու, հայոց պատմութիւն, ազգային երգեր և աստուածաշունչ՝ իբրև բարոյական-կրօնական ուսուցում, որոնք ուսուցանվում են ըստ մեծի մասին հայ ուսուցիչների միջոցով։ Այստեղ մեր նիւթից դուրս է քննել, թէ ինչ մանկավարժական հիմունքների վրա են աւանդվում առարկաները, կամ ինչ մեթօդ ու սիստէմ են տիրապետում այնտեղ. այլ այն՝ որ բողոքական գործիչների ուղղութիւնը կաթօլիկ գործիչների բռնած ուղղութիւնից շատ հեռու է, զերծ ֆանատիկոսական նեղ ոգուց։ Ապացոյց մեր ասածին այն հանգամանքը՝ որ տասնեակ տարիների ընթացքում դուք չէք գտնի բնիկ թաւրիզեցիներից բողոքականաց եկեղեցուն յարած ընտանիքներ։ Այս դէպքում ինչ ենք կորցնում. եթէ՝ շնորհիւ նիւթական անձուկ կացութեան և հայ ուսումնարանների նուազ պարունակին, ուսումնակարօտ հայ երեխաների մի յարգելի թիւ ուսանի մեր բողոքական եղբայրների պահած կրթարաններում, փոխանակ անգործ թափառելու։ Ես խօսք չունեմ, եթէ մեր որդիքը մեր ուսումնարաններում ստանային իրանց հարազատ կրթութիւնը՝ եթէ միայն մեր ժողովրդի մէջ լինէր մարդասիրական նախաձեռնութիւն։

Անցնենք բուն խնդրին։

Թաւրիզի բողոքական քարոզիչները վերջերս երեկոները ժամը 6-ից դասախօսութիւններ են տալիս Մէմօրիալ ուսումնարանի դահլիճում, խառն երկսեռ ունկնդիրների՝ հրաւիրելով տպված յայտարարութիւններով։ Այս վերջին օրերումս Կովկասից եկած, Թաւրիզեցիներիս յայտնի, Աբրահամ Մելիք-Ջհանեանը կարդում էր մի շարք կրօնական-բարոյական բովանդակութեամբ դասախօսութիւններ, ուր ունկնդիր է լինում ով կամենայ։ Ի շարս այլոց գնում են նաև Թաւրիզի նոր-սերնդական երիտասարդներ ու պատանիներ, ի հարկէ, ոչ թէ լսելու, այլ խանգարելու դասախօսութիւնը կոպիտ աղաղակներով, անտաշ ու անտեղի հարցերով ու վիճաբանութիւններով։ Խնդիրն այնչափ սուր կերպարանք է ստանում, որ դասախօսն ու միսիօնար Վիլսօն ստիպված են լինում յորդորել, անգամ խնդրել, որ մեր կրօնամարտ հերոսները լաւ պահեն իրանց և չը խանգարեն սրահը։ Այսպէս մի քանի օր՝ մինչև հասնում է գործը արիւնային վայել փողոցային արարքի։ Մի այլ երեկոյ, դասախօսութեան ժամանակ, երբ խուռն բազմութիւն արանց և կանանց լուռ ունկնդրելիս էր լինում, անսպասելիօրէն սրահում լսվում են պայթուցիկների ձայներ, փշշոց, թշշոց, կրակ, ծուխ… մեր ազատամիտ հերոսները բակէններ էին արձակել սրահի մէջ ու խոյս տուել։ Առանց տեսնելու էլ կարելի է երևակայել, թէ ինչ վրդովմունք ու իրարանցում տեղի կունենար խուռն բազմութեան մէջ։ Լաց, աղաղակ, ճչոց… մինչև անգամ երկու հայ կանայք ուշաթափ են եղել…

Սակայն բոլոր այս խայտառակութիւնները մեծ համբերութեամբ տարան մեր եղբայրները՝ լսելով Քրիստոսի ասածը՝ «Թող տուր դոցա, զի ոչ գիտեն զինչ գործեն»։ Ես անձամբ այցելեցի Մելիք-Ջհանեանին և անհատապէս ցաւակցութիւն յայտնեցի տխուր պատահարի համար, որտեղ կային և ամերիկացիներ։

Խիստ անախորժ անցքը յիշեցնում է մեզ 40—50-ական թւականների Թիւրքիայի հալածման դէպքերը։ Զարմանալին այն է, թէ խղճի ազատութեան, խօսքի, անձի անձեռնմխելիութեան անունով գրող, խօսող, մարտնչող quasi ազատամիտ կրթվածները ինչպէս թոյլ են տալիս գարշելի անպատկառութեամբ բռնութիւն ի գործ դնելու փորձ կատարել ուրիշի խղճի ազատութեան վրա։ Այս է Թաւրիզի հայ իրականութիւնը։ Մենք ուրիշների հետ ամենայն իրաւունք ունենք բարձրագոչ աղաղակելու, որ մեր նոր սերունդը փչանում է բարոյապէս, կրթութիւնն ու դաստիարակութիւնը չքացել են իսպառ. մեր նահապետական ընտանիքներում վերացվել է խաղաղութիւնը, տիրում են անվերջ վրդովմունք, ցաւեր ու…

Թեան պաշտօնը կը կատարէ ժողովուրդը. կռուի տեղը խոկոյն ժողովուրդը հաշտութեան դեր կը կատարէ։

Անկարգութիւն քաղաքական։

Անկարգութիւն օդային։

Երկրորդ անկարգութեան զոհ կերթայ օդաթռիչ Բլէրիօն, որ Թաթաւլայի ձորին մէջ կինայ սաւառնելու առեն. բանաստեղծ բարեկամներէս մէկը կըսէր այդ դէպքի առթիւ.

— Բարեկամ, տեսէք Բլէրիօյի դէպքն ալ կապացուցնէ, որ Թիւրքիա տակ չէ եւրոպական յառաջդիմութեան։

Եւ իրօք օդն ալ կը հալածէ յառաջդիմութիւնը։ Զանս ժողովուրդը խուռներամ համախմբուած Թաքսիմի կողմերը՝ հիասքանչ կը սպասէր Բլէրիօյի սաւառնումին, սակայն օդը կըմբոստանար. ի զուր ժողովուրդը տանիքներու վրայ ելած՝ ցուրտ հովին դիմադիր կը սպասէր։ Պոլիս թէ ծովին և թէ օդին մէջ երկրաբանական գիտութեամբ ապացուցուած հակառակ հոսանքներ կան. Բլէրիօ, անվստահ իր յաջողութեան, կը ստիպուէր վառել շարժիչ մեքենան, ու երեք վայրկեանի մէջ կը գահավիժէր 15 մետր բարձրութենէն։ Շաբաթ մը առաջ բէլգիացի բարոն Քաթէրս՝ Բլէրիօյի նոյն անյաջողութեան մատնուած էր հոս Պոլիս Քէաթխանէի բարձունքը. երեք անգամ իր օդաթռիչով փորձեր էր թռչելու, ու երեք անգամ ալ ինկած ու խորտակած էր իր օդանաւը։ Խեղճ պոլսեցի ժողովուրդը կը զրկուէր օդանաւային գեղեցիկ տեսարանէն։

Արդէն հոս հասարակաց համար զուարճութիւն չկայ. ունին բաւական գեղեցիկ հասարակաց պարտէզ մը՝ Թաքսիմի մէջ. հիանալի է տեսարանը, սակայն երեք ամիս միայն այդտեղ ժողովուրդը երաժշտութիւն կը լսէ։ Եւրոպա ամենէն խեղճ քաղաքին մէջ կիրակի օրերը հասարակաց համար քաղաքապետութիւնը հաստատած է երաժշտական խումբ մը, որ ամեն կիրակի կէս օր՝ ժողովրդեան համար պարտական է վեց կամ հինգ ընտրուած օպերաներու կտորներ երգել տալ. հոս մայրաքաղաք է, սակայն այդպիսի կրթիչ զուարճութենէ զրկուած է պոլսեցին, և անոր համար՝ կիրակի օրեր՝ խեղճ ժողովուրդը կը քաշկռտէ իր քայլերը Բէյ-օղլուէն մինչև Շիշլիի դաշտերը. ժպիտ չկայ անոնց այտերուն վրայ, արևելեան մաղձոտ, տխրամած, մառախլոտ արտայայտութիւն մը տիրած է ամենուն վրայ։

Եւ սակայն ժողովուրդը արհաւիրքներու դարական ճնշող տխրութենէն կարելի էր ազատել՝ առանց դրամական որևէ զոհողութեան։ Նկատեցէք որ ուրիշ քաղաքներու մէջ զինուորական երաժշտական խումբ մը շաբաթը երկու-երեք անգամ պարտական է հասարակաց հրապարակի վրայ մէկ քանի ժամ նուագածել. այդ միևնոյն պարտականութիւնը ինչո՞ւ չյարգուի Թիւրք մայրաքաղաքին մէջ։ Ամեն մէկ քայլ առնելուս կը պատահիմ զինուորանոցներու. Թիւրք զինուորները օժտուած են երաժշտական խումբերով. ինչո՞ւ օրակարգով անոնք հասարակութեան համար նուագածութիւն մը չունենան։ Թիւրքին կողմէն սա անմարդարանալի բթամիտ թերութիւն մըն է։

Ե.

վէրքեր։ Ո՞ւմ վրա է ընկնում այս մեղքը, մեր պարտականութիւնն է ուշադրութիւն դարձնել վտանգվող, ապականվող սերնդի վրա. ոչ ապաքէն մեր մի գոյգ ու մի կէնտ ինտելիգենտներ, մեր ուսուցչական խմբերը. մեր մամուլի սրբազան պարտականութիւնն է գրել, ասել, դասախօսել, որ գուցէ հնարաւորութիւն ունենանք յետ կասեցնել մեր նոր սերնդի մոլորված քայլերը։

Հայկազուն

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

26 դեկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գեներալ-ադիւտանտ Զարուբաէվը նշանակվում է Օդեսայի զինուորական շրջանի զօրքերի հրամանատար։

Ցարսկոյէ Սէլօյում բարձրագոյն ներկայութեամբ վառված էր տօնածառ Նորին Մեծութեան պահակախմբի զինուորների և պալատական ծառայողների համար։ Եկան նաև շվեդական Վիլհէլմը կնոջ հետ, Մեծ Իշխանուհիները և Մեծ Իշխանները։ Սգի պատճառով երաժշտութիւն և երգիչներ չը կային։ Ընծաները բաժանեց Մեծ Իշխանուհի Օլգա Նիկոլայեվնան։

Երէկ արտասահման մեկնեց պրուսական պրինց Հէնրիխը։ Կայարանում պրինցին ճանապարհ դրին Կայսրը, Մեծ Իշխան Դիմիտրի Պաւլովիչը և կայսերական շքախումբը։

Կ. ՊՈԼԻՍ։ Ցուցահանդէսի երաժշտախումբը քաղաքային Թատրոնում այսօր մի համերգ տուեց օսմ. բարեգործական հաստատութիւնների օգտին։ Երաժշտախումբը յետոյ նուագեց պալատում սուլթանի, նրա շքախմբի, մինիստրների, ռուսաց զինուորական գործակալի ներկայութեամբ։ Խմբապետին և բոլոր նուագողներին բաժանվեցին Թիւրքական շքանշաններ։

Ռուսական շարժական ցուցահանդէսը երեկոյեան մեկնեց Դարդանէլ, յետոյ կերթայ Սալոնիկ և Պիրէյ։

27 դեկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Երէկ Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլայեվիչի պալատում կառապանը կրակի հետ անզգոյշ վարվելուց բենզինը բռնկվեց, որից և հրդեհ ծագեց։ Կրակին զոհվեցին գլխաւոր վարպետը և կառապաններից մինը։ Կրակն անցաւ կոգքի սրահը, ուր պահվում էն Մեծ Իշխանի իշխանական զարդերը, և պալատի միւս շէնութիւնները, սակայն աջողվեց վերջ ի վերջոյ նրա առաջըն առնել։ Այրվեցին բոլոր կառքերը, մօտօրները, բուֆէտը, երկու նկուղներ և լուացարանը։

Երէկ Շպալէրնայա փողոցում քաղաքային ջրամբարի խողովակը կոտրվեց և ջուրը մտաւ օֆիցէրական հեծելազօր դպրոցի ևկեղեցին։ Պատի մի մասը փլվեց։

ՄՕՍԿՎԱ։ Պատմական Թանգարանում բացվեցին չորս պատմական ցուցահանդէսներ, նուիրված Պետրոս Մեծին, բանաստեղծ Կոլցովին, գրող Սերգէյ Ակսակովին և նկարիչ Բախլևվկուն։

ԵԱՐՕՍԼԱՎԼ։ Այրվեց Դունայեվների ծխախոտի ֆաբրիկայի մի մասը։ Վնասը մօտ 200,000 րուբլի է։

ԿԵՐՉ։ Երրորդ օրն է ուժեղ փոթորիկ է 12⁰/₀ սառնամանիքի հետ։

ՕԴԵՍՍԱ։ Բազումովսկայա փողոցի վրա խուզարկութեան ժամանակ գտնվեց 10 ֆունտանոց մի ռումբ։ Ձերբակալվեցին 2 մարդ։

ԽԱՐԿՕՎ։ Բացվեց բանւորական տուն, որ արժէ 140,000 րուբլի։ Տան մէջ կան թատրօն, գրադարան, արհեստագիտական ընդհանուր և տարրական դպրոց և մեծ դահլիճ։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՅՏՆՈՒՄ Է

Կաղզուան, Պետրոս Կրմոյեանցին.—1910 թ. ձեր բաժանորդագինը Թիֆլիսում բերել վճարել են։ Կարգադրեցէք՝ պօստով ձեր փոխադրած 10 ր. ում յանձնել։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ւ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺԻՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—9½—11 ժ. աչքի, ներքին և ներարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Օ. Վ. ԳԵՅԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1½—2 ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Յ. Մ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ—ատամնաբոյժ—8½—11½ ժ., պլօմբներ և արհեստական ատամներ։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Օ. Վ. ԳԵՅԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Վճարը 50 կ.։ Ջրաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Հիւանդանոց
Մշտական մահճակալներով
Թիֆլիս, Միխայլովսկի պր., Միքայէլեան հիւ. դիմաց, 59, տէլ. 1026
Հիւանդների ընդունելութիւն.

ՄԻՔ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը, միզասեռական, սիֆիլիսի և կաշուի հիւ.։
Ն. Ա. ԱԹԵՆԵԱՆՑ—ցեր. ժ. 1—2-ը, ականջի, քթի և կոկորդի հիւանդութիւններ։
Վ. Վ. ՎՆՈՒԿՕՎ—ցեր. ժ. 1—2-ը, վիրաբուժական հիւանդութիւններ։
Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը, ջղային և ներքին հիւանդութիւններ։
Մ. Պ. ԿԻՄՕՆՏ—առ. ժ. 11—12-ը վիրաբուժական հիւանդութիւններ։
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ—առ. ժ. 11½—12½-ը, ներքին և երեխաների հիւանդութիւններ։
Ա. Դ. ԿԱԼՄԸԿՕՎԱ-ՎՆՈՒԿՕՎԱ—ցերեկ. 2—3 ժամը, կանանց հիւանդութիւններ։

Բժշկութիւն էլեկտրականութեամբ, մասսաժով և հիպնօզով։ Միկրօսկօպիական, բակտերիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ։ Ծաղկի պատուաստում։ Ծծմայրերի քննութիւն։ Վճարը խորհրդի համար 50 կ.։ Օպերացիաները և համախորհուրդները ըստ համաձայնութեան։ Հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է թէ ընդհանուր և թէ առանձին սենեակներից
(Կ. Ե. ու.) 236. 100—79

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ
Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւնների։
Ընդունում է հիւանդներին՝
Առաւ. ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։
Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։
Կուկիա, Սեմեոնովսկայա փ. № 16.
Տէլէֆօն № 40.
(Ե. ու. Կ.) 984. 100—39

Բ Ժ Ի Շ Կ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ
Սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւնը
ամեն օր (առաւօտեան ժ. 12½—2.
(երեկոյեան ժ. 5—7.
Կիրակի օրերը միայն առ. ժ. 11—12½.
Հասցէն՝ Սոլոլակ, Բէհբութեան փ., № 33.
(ա. օ.) 1044. 100—58

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւնը ամեն օր
Առաւօտեան ժամը 10—1
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վելիամինօվսկայա փող № 8
(օ. մ.) 783. 100—65

Բ Ժ Ի Շ Կ
Խ. Բ. ՄԵԼԻՔ-ԷՅՆԱԹԵԱՆ
Մասնագէտ սիֆիլիս, վեներական, միզասեռական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Հիւանդների ընդունելութիւնը՝ առաւօտ. ժամը 9-ից մինչև 10-ը, երեկոյեան ժամը 5-ից մինչև 7-ը։
Կաչէնիևվսկայա փ., № 6, «Վէտցէլ» հիւրանոցի մօտ։ (Ե. Հ. Շ.) 955. 100—40

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
Ներքին և ջղային հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւնը
ամեն օր { առաւօտեան 9—12 ժ.
{ երեկոյեան 5—7 ժ.
Միքայէլեան փողոց, № 27.
(ա. օ.) 1087. 100—52

Բ Ժ Ի Շ Կ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւն ամեն օր { 5—7 ժ. երեկ.
Միքայէլեան փող., № 36. Տէլէֆօն № 388.
(օ. մ.) 1216. 100—53

ՄԵԴԻՑԻՆԱՅԻ
ՖԷԼԴՇԷՐ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏ
Յ. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ
Բժիշկների որոշմամբ կատարում է կաշուի տակ սրսկումներ, լուացումներ (спринцов.), վէրքի փաթաթումն, դեղերի քսումն (втирание) ևայլն։ Էլեկտրականութիւն բժշկութիւն պարալիչի, սեռական անկարողութեան և թուլութեան դէմ։ Մասսաժ էլեքտրական գործիքով և ձեռքով. մասնաւոր և ընդհանուր մասսաժ։ Բժշկական մարմնամարզութիւն, ծաղկահատութիւն։ Օտարերկրեայ հիւանդներին ցոյց է տալիս մասնագէտ հմուտ բժիշկներ։ Խորհուրդը 50 կոպ.։ Ընդունելութիւնը 3—4 ժամը։ Семеновская ул., № 9, Վօրօնցօվի կամուրջին մօտ։
(օ. մ.) 857. 0—43

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
ԱՒԵՏ. ԲԱԲԱՅԵԱՆ
Մնալով այս ձմեռ Թիֆլիսում, ընդունում է ներքին եւ ջղային հիւանդներ։
Ցերեկվայ 1—3 ժ., երեկոյեան 6—7 ժ.
Լերմօնտօվսկայա փողոց տուն 21, բն. № 2.
Տէլէֆօն № 221.
(օ. մ.) 1213. 35—13

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ առանձին գրքով
«Այբբուբեն Տարազի» հրատարակութիւն № 76.
ՋԱՐՈՒՀԻ
ԻՆՉՊԷՍ ԶԱՐԴԱՐԵԼ ՏՕՆԱԾԱՌԸ
(Աշխատանք մանկանոցում, 45 նկարներով և պատկերներով)
Գինը 20 կ., ճանապարհախոսով 30 կ.։
Դիմել՝ Тифлисъ, Бюро Печати, Мадатовская 5.
(Ե. Հ. ու. Կ) 1399. 5—1

Լոյս տեսաւ
„ՀԱՍԿԵՐ“
№ 12 դեկտեմբեր
Բովանդակութիւն

1) «Խաղաղութիւն և սէր»...—2) «Ծէռ», Սերովբ.—3) «Կոյրերի կարծիքը», Յովհ. Թումանեան.—4) «Ինչպէս աղուէսը գրկվեց նապաստակից», փոխ. Վաղ. Թումանեան.—5) «Շողիկն ու Պէծիկը», Դերենիկ Դեմիրճեան.—6) «Մայրն ու մանուկը», Հ. Հայրապետեան.—7) «Ուսումնարանի դռանը», (փոխադրութիւն) Սասունիկ Սաւիկեան.—8) «Զրօրհնէքին», պատմուածք Յակ. Աղաբաբի.—9) «Գայլը», պատմուածք տիկին Մարգարիտի.—10) «Ծիթ-ծիթի բունը», պատմուածք Գ. Մեսեանի.—11) «Կրիան», Աթ. Խնկոյեան.—12) «Փախստականները», նմանողութիւն Սիմակ.—13) «Թաթախման իրիկունը», պատմուածք ըստ Վ. Կօրօլենկօյի, Պ. Ս. Կ.—14) «Մարիամ տատիկի տոպրակից գուարճալիք».—15) «Մանկական գրքեր».—16) Բովանդակութիւն 1909 թ. «Հասկերի»։

Այս №-ի հետ ուղարկվում է. ձրի յաւելուած՝ մեծադիր գունաւոր պատկեր «Գիւղացու բակը», նաև բացված է բաժանորդագրութիւն. տարեկան 4 ր., առանց յաւելուածների—3 ր.։ Тифлисъ, редакція «Асеръ».
1396. 1—1

ՀԱԶԻՒԱԳԻՒՏ
ԴԷՊՔ
7 ՌՈՒԲԼԻ 25 ԿՕՊԷԿՈՎ

ուղարկում ենք ձմեր. 2 զգեստ, «ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՏՐԻԿՕ» բրդից, ամուր և մօդային կտոր, 2 արշ. լայն., 4¼ արշ. երկար. տղամ. ամբողջ զգեստի համար և 8 արշ. «ՏՐԻԿՕ ՊԱՆԱՄԱ» կանանց ամուր և էլեգանտ զգեստի համար, հանդերձ ճանապարհածախքով (առանց կանխավճ. և բեռնի). չը հաւանված դէպքում ֆաբրիկան փողը վերադարձնում է։ Վերադիր վճարի համար ա. ււելորդ հաշւվում է 16 կօպ.։ Իսկ Սիբիր՝ 85 կ. աւելի։ Հասցէագրել՝ Въ фабрику А. КИВМАНА, Лодзь № 43. Թղթակցութիւնները ռուսերէն կամ գերմաներէն։
(Ե.) (В. 79496) 1369. 2—2

«Մշակի» խմբագրութեան մէջ յօգուտ Ադանայի աղէտեալների և հայ որբերի
ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ՝

1) «ՀԱՅԻ ԿՏՈՐ ԶԷՅԹՈՒՆՑՈՒՆ»
Գրական ժողովածու, հրատ. Գր. Զալխուշեանի, գինն է ամենապակասը 3 ր.։

2) «ԳՈՒՆԱՒՈՐ ՄԵԾԱԴԻՐ
ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐ
Եապօնական կեանքից, նուիրված Նիկօլսկ քաղաքի հայ լուսանկարիչ Սմբ. Բուդաղեանի կողմից, իւրաքանչիւրը 30 կ. (փոխարէն 60 կօպէկի)։

Այն անձինք, որոնք կամենում են օգնութիւն հասցնել աղէտեալ ադանացիներին, բարի և օգտակար գործ կատարած կը լինեն՝ գնելով այդ գրքերից ու լուսանկարներից բազմաթիւ օրինակներ և նուիրելով ազգային զանազան հաստատութիւնների, ուսումնարանների ու գրադարանների՝ թէ Ռուսաստանում, թէ Պարսկաստանում և թէ Թիւրքիայում։
(օ. մ.) 1352. 10—5

Թիֆլիսում ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ ՓՈՂՈՑԻ ՎՐԱ
ԾԱԽՎՈՒՄ Է
Գեղեցիկ, առանձնակի բնակութեան համար,
ՏՈՒՆ
Իր կարգաւորված պտղատու այգիով։
Հարցնել բժշկ. Նաւասարդեանի հիւանդանոցի շվէյցարին՝ առաւօտեան ժամը 9—11-ը և երեկոյեան 7—8 ժամը։
(ու. Կ. Ե.) 1389. 3—3

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ԱԲԷԼԵԱՆԻ
Ինքնուրոյն վօդեվիլներ

«Մկրճի հարսանիք»	20 կ.
«Նաֆտի ֆանտան»	10 կ.
«Խելագար Մինաս»	20 կ.
«Անկոչ հիւր»	20 կ.
«Պօէտի երազը»	20 կ.
«Գիւղի վարժապետը»	30 կ.
«Էքսպրօպրիացիա»	20 կ.

Պահեստը Թիֆլիս՝ «Գուտտենբերգ» և «Կենտրոնական», իսկ Բագու՝ «Սօտրուդնիկ» գրավաճառանոցներում։ Հեղինակի հասցէն՝ Нахичевань н/Д. Ал. Абелянъ.
(Ե. Հ. Կ.) 1383. 10—3

ՁՐԻ!!! 30 ՕՐ ՁՐԻ!!!

Եթէ զուք 30 օրվայ ընթացքում նոր մէթօդով կազմված մեր ինքնուսույց ձեռնարկով (միւսններինը—բէկլամ է) չէք սովորի ազատօրէն խօսել, գրել և կարդալ գերմաներէն, ֆրանսերէն, անգլերէն և լատիներէն—փողը յետ ենք վերադարձնում։ Ձեռնարկի գինը՝ մի լեզուի համար՝ վերադիր վճարով և ճանապարհածախսով—1 ր. 25 կ., 2-ինը՝ 2 ր., 3-ինը՝ 3 ր., 4-ինը՝ 3 ր. 75 կ.։ Պատուէրները կատարում է միակ պահեստը Ռուսաստանում—С.-Петербургъ, Офицерская, 50—224, ф. Словаку. Интернаціональное Бюро иностранныхъ языковъ. Ուղարկվում են բոլոր գրքերը, որոնք յայտարարված են լրագրեր., ամսագր. և դրոյցոյցակներում։ Պատասխանի համար ուղարկել 2 հատ 7 կօպ. մարկա։
(12,28) (П.159889.) 1290. 2—2

Լոյս տեսան և վաճառվում են
1. Լիակատար բառարան
ԷՍՊԷՐԱՆՏՕ-ՀԱՅԵՐԷՆ
Գինը 50 կօպէկ։
2. Դասագիրք ԷՍՊԷՐԱՆՏՕ լեզուի
Գինը 25 կօպէկ։
Շուտով լոյս կը տեսնի ընթերցարան
(կազմում են ուսուցիչները)
Սոյն գրքերով առանց ուսուցչի օգնութեան կարելի է 10 օրում սովորել էսպէրանտօ։
Դիմել՝ Թիֆլիս, «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրախանութին։
Յունվարից բացվում են նոր դասընթացքները. հայերի համար դասատուութիւնը հայերէն։ 1377. 3—3

Հայկ Տէր-Աստուածատրեանի
ԴԱՍԱԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
Երրորդ բարեփոխված տպագրութիւն
Սկզբից մինչև մեր օրերը.
Գ. Դ. և Ե. տարիների դասընթացը։ Բովանդակութիւն. — Նախապատմական կեանք, Ուրարտու, պատմութիւն ըստ հայ և օտար աղբիւրների, Թագաւորները սաուգված, զինքեր, զրահներ, զօրք, պետական կազմակերպութիւն, կուլտուրա (դասընթացաբար հիւսված)։ Զարդարված է բազմաթիւ պատկերներով և մի քարտէզով։
Գինը 50 կօպէկ.
Գումարով գնողներին զեղչ։
Դիմել՝ Թիֆլիս, «Գուտտենբերգ» գրախանութին։ 1367. 3—3

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՀԱՆԴԷՍԸ

դպրոցական աշակերտ ունեցող ընտանիքների համար ԱՂԲԻՒՐԻ հետ միասին բոլոր պրէմիաներով, յաւելուածներով դպրոցական աշակերտի հասցէով ՏԱՐԱԶԻ XX-ամեակը լրանալուն և 21-րդ տարեշրջանը թևակոխելու առիթով 10 րուբլուց իջեցնում ենք առաջիկայ 1910 թ. համար 5 ր.։ Հասցէ Тифлисъ, Редакція «ТАРАЗЪ».
(ա. օ.) 1393. 10—2

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐ. ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԳՏՆՎՈՂ
ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշւապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների մինիստրութեան ուսումնական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում։

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ անձանց, գործնական ձևով հաշւապահութիւն և ուրիշ մասնագ. առարկաներ 4 ամսվայ ընթացքում։

Կուրսերում բացի սովորական մասնագիտական առարկաներից աւանդվում են սեպտեմբեր ամսից օտար լեզուներ և սղագրութիւն (стенографія) ըստ ցանկութեան և որոշ վճարով։

Ընդունելութիւնն ամեն օր, ժամը 4-ից մինչև 7-ը երեկոյեան, 9-ից մինչև 10-ը առաւօտեան։ Պարապմունքները սկսվելու են 1910 թ. յունվարի 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ։ Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի։

Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների մինիստրութեան թոյլատրած ծրագրի համաձայն, ատեստատներ։

Դրանից անկախ՝ բացված են քիչ պատրաստականութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար։

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում. Н. В. Абраамяну, Николаевская ул № 22, Телефонъ № 744.

Վերևում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ Գինն է 3 ր. 50 կ.։
(Կ. Ե. Հ.) 1331. 13—8

---

1 9 1 0 ԹՒԻ ՀԱՄԱՐ
ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
„ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍ“
պատկերազարդ շաբաթաթերթ (Բ տարի)

«ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԻ» բովանդակութիւնը. Երկրագործութիւն։ Անասնաբուծութիւն։ և կաթնատնտեսութիւն։ Պարտիզպանութիւն և պտղաբուծութիւն։ Այգեգործութիւն և գինեգործութիւն։ Յատուկ բոյսերի մշակութիւն։ Մեղուաբուծութիւն և շերամապահութիւն։ Բանջարաբուծութիւն։ Թռչնապահութիւն։ Կօօպերացիա և սպառողական ընկերութիւններ։ Գիւղատնտեսական նորութիւններ։ Գիւղատնտեսական կեանք։ Գրախօսութիւնն Թղթակցութիւններ։ Տնայնագործութիւն և տնարարութիւն։ Հարց և պատասխաններ։ Պօստ-արկղ և յայտարարութիւններ։

Առաջիկայ 1910 թւին «Գիւղատնտեսին» աշխատակցելու են նաև Թիւրքահայ գիւղատնտեսներ։

«Գիւղատնտեսը» 1910 թւի իր տարեկան բաժանորդներին թերթի համարներից դուրս տալու է որպէս նուէր՝

ՀԱՑԱԲՈՅՍԵՐԻ ԵՒ ԽՈՏԱԲՈՅՍԵՐԻ ՓՈՐՁՆԱԿԱՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՍԵՐՄԵՐ

Բաժնեգինը.

Ռուսաստանում		Արտասահմանում	
Տարին	3 րուբլի	Տարին	4 րուբլի (12 ֆրանկ)
Կէս տարին	2 րուբլի	Կէս տարին	2 ր. 50 կ. (7 ֆրանկ)

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція „Гюхатнтесъ“. Արտասահմանից՝ Tiflis (Russie) Rédaction «Guchatntess». (Կ. Հ.) 1179. 24—16

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
1910 Թ.
„ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ“
(ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)
Գրական, քաղաքական, հասարակական եւ առեւտրա-արդիւնաբերական
ԼՐԱԳԻՐ
Լոյս է տեսնում առժամանակ
ՇԱԲԱԹԸ ԵՐԵՔ ԱՆԳԱՄ
Չորեքշաբթի, ուրբաթ և կիրակի օրերը
Մօտիկ աշխատակցութեամբ Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆԻ և ՆԱՐ-ԴՈՍԻ
«ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԻ» բաժանորդները կարող են ստանալ «ԽԱԹԱԲԱԼԱ» երգիծաբանական շաբաթաթերթը պակաս վճարով։

ԲԱԺՆԵՎՃԱՐՆ Է

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ (Առանձին)		ԽԱԹԱԲԱԼԱ (Առանձին)	
Տարեկան	7 —	Տարեկան Թիֆլիսում 4 ր., դուրսը	5 ր.։
Կէս տարին	4 —	Կէս տ. » 2 ր., »	3 ր.։
Երեք ամիսը	2 25	3 ամս. Թիֆլիսում և դուրսը	1 ր. 50 կ.։
Մէկ ամիսը	— 75	Մէկ ամիսը	— 50 կ.։

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ և ԽԱԹԱԲԱԼԱ
(Միասին)

Տարեկան	10 — —	Երեք ամիսը	3 — 50
Կէս տարին	6 — —	Մէկ ամիսը	1 — 20

«Սուրհանդակում» յայտարարութիւնների համար վճարում են տողին՝ առաջին երեսի վրա—10 կօպէկ, վերջին երեսի վրա—5 կօպէկ։
Հատով («Սուրհանդակի») համարն արժէ ամեն տեղ 5 կօպէկ։
Հասցէն Ռուսաստանի համար՝ Тифлисъ, редакція газ. „Сурандакъ“. Արտասահմանի համար՝ Tiflis, Rédaction du journal „Sourhandak“.
Խմբագիր-հրատ. Աւս. Երիցեան
Հրատարակիչ՝ Գէորգ Ջիլինգարեան
(ա. օ.) 1348. 10—9